



# Katseen herkkyys Kaviotaipaleella -Sosiaalipe- dagoginen hevostoiminta ja voimauttava valo- kuvaus lastensuojelussa

Sara Mehtonen & Eija Orbinski

2022 Laurea

A horizontal decorative bar at the bottom of the page, divided into three segments of different colors: pink, blue, and teal.

Laurea-ammattikorkeakoulu

## Katseen herkkyys Kaviotaipaleella

Mehtonen Sara & Orbinski Eija  
Sosionomi  
Opinnäytetyö  
Syyskuu, 2022

**Katseen herkkyyks Kaviotaipaleella - Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus lastensuojelussa**

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sosiaalipedagogisten menetelmien sopivuus lastensuojelun työmenetelmiksi. Taustalla oli huoli nuorista ja heidän hyvinvoinnistaan sekä tarjolla olevan tuen ja hoidon riittämättömyydestä ja saavutettavuudesta. Tutkimuskysymyksemme oli, kuinka lastensuojelun palveluissa olevat nuoret ja vastuuaikeiset olivat kokeneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnan. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat nuoret, joilla oli haasteita koulunkäynnissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Tutkimuksen aineisto koottiin käyttämällä teemahaastattelua, jossa haastateltiin neljää lastensuojelun asiakasnuorta ja viittä vastuuaikeista. Nuoret olivat osallistuneet kaksi vuotta siten toteutettuun sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen toimintaryhmään, jossa kussakin ryhmässä oli ollut mukana kuusi nuorta ja kolme hevosta. Nuoret olivat olleet ryhmän toiminnan aikana iältään 13-17-vuotiaita. Aineistoa analysoitaessa sovellettiin teoriaohjaavaa analyysia, jossa oli teoreettisia kytkentöjä siten, että teoria toimi apuna, mutta analyysi ei pohjautunut suoraan teoriaan.

Nuorten kokemuksia kartoittavasta aineistosta nousi esiin, että koulupoissaolot tuottivat nuorille ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunteita. Mieluisa tekeminen toi sitä vastoin nuorille jaksamista arkeen, joka tuntui muuten raskaalta. Nuoret olivat kokeneet sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ikäistensä kanssa haastavina ja kuormittavina. Ryhmätoiminta koettiin mielekkäänä, sillä nuoret tunsivat osallisuutta ja kokivat, että heidät hyväksyttiin ryhmässä sellaisina kuin he olivat. Ryhmässä olo koettiin turvallisena, sillä pieni ryhmä ja hevosen mukana olo toiminnassa mahdollistivat nuorille tunnesäätelyn; nuoret pystyivät keskittymään vain hevoseen ja toimimaan itsenäisesti sekä vastaavasti ottamaan kontaktia toisiin nuoriin hevosen avulla. Hevosen mukana oloa omissa valokuvissa pidettiin turvallisuuksi lisäävänä ominaisuutena, sillä nuori ei ollut kuvaushetkellä kuvissa yksin. Valikoidessaan omia valokuvia nuoret kiinnittivät huomiota siihen, miltä hevonen ja nuori yhdessä näyttivät kuvissa, ja millainen tunnelma kuvista välittyi katsojalle.

Palvelun tavoite, joka oli madaltaa kaikkia mahdollisia osallistumisen kynnyksiä, koettiin vastuuaikeisten puolelta nuorten kannalta ratkaisevana tekijänä osallistua ryhmätoimintaan nuoren sen hetkisestä voinnista huolimatta. Vastuuaikeiset kuvasivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan antaneen nuorille positiivisia kokemuksia omasta toimimisesta ja osaamisesta, sekä herättäneen toivoa nuorissa. Nuorten erilaiset lähtökohdat hevosten kanssa toimimiseen nähtiin sopivana asetelmana vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, sillä kokeneemmat nuoret pystyivät auttamaan ensikertalaisia hevosen hoitamisessa. Voimauttavien valokuvien valitseminen ja kuvien katsominen yhdessä sekä vierailupäivä hevostallilla nähtiin nuorta ja vastuuaikeista yhdistävänä tekijänä ja nähdyksi tuleminen areenana. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus koettiin vastuuaikeisten mielestä sopivina tutkimuotoina nuorille muiden palveluiden rinnalla.

Asiasanat: sosiaalipedagoginen hevostoiminta, lastensuojelu, voimaannuttava valokuvaus, ryhmätoiminta, nuorten syrjäytyminen

Sara Mehtonen, Eija Orbinski

**Katseen herkkyyks Kaviotaipaleella -Social-pedagogical horse activity and empowering photography as a support measure for child welfare**

Year

2022

Pages

63

---

The aim of the thesis was to find out whether social pedagogical methods are suitable as forms of work in child welfare. There was concern for young people and their well-being, as well as the inadequacy and accessibility of the support and care available. Our research question was: how young people in child welfare services and responsible adults had experienced social pedagogical equestrian activities and empowering photography group activities. The target group of the study was young people who had challenges in schooling and social interaction.

The data for the study was compiled using a thematic interview in which four young child welfare clients and five responsible adults were interviewed. The young people had participated in a socio-pedagogical equestrian and empowering photography action group two years ago, in which six young people and three horses had been involved in each group. The young people had been aged between 13 and 17 during the group's activities. When analyzing the data, theory-driven analysis was applied, with theoretical connections in such a way that the theory served as an aid, but the analysis was not directly based on the theory.

The data on young people's experiences revealed that school absenteeism produced feelings of exclusion and loneliness for young people. On the other hand, the pleasant activities brought the young people to cope with everyday life, which otherwise felt heavy. Young people had found social interactions with their peers challenging and stressful. Group activities were perceived as meaningful, as young people felt included and felt that they were accepted in the group as they were. Being in a group was considered safe, as a small group and the presence of the horse in the activities enabled the young people to be emotionally regulated; the youngsters were able to focus only on the horse and act independently, as well as, accordingly, contact other young people with the help of the horse. The presence of the horse in their own photographs was considered a safety-enhancing feature, as the young person was not alone in the photographs at the time of the shooting. When selecting their own photographs, the young people paid attention to what the horse and the young person looked like together in the pictures, and what kind of atmosphere the pictures conveyed to the viewer.

The goal of the service, which was to lower all possible thresholds for participation, was perceived by the responsible adults as a decisive factor for young people to participate in group activities despite the young person's current well-being. The responsible adults described the socio-pedagogical equestrian activities as having given young people positive experiences of their own actions and competence, as well as raising hope in young people. Young people's different starting points for working with horses were seen as a suitable setting for practicing interaction skills, as more experienced young people were able to help first-timers take care of the horse. Choosing empowering photographs and looking at the pictures together, as well as a day of visiting the horse stables, was seen as a unifying factor for the young and responsible adults as an arena for being seen. Social-pedagogical equine activities and empowering photography were seen by responsible adults as suitable forms of support for young people alongside with other services.

Keywords: socio-pedagogical equine activities, child welfare, empowering photography, group activities, social exclusion of young people

## Sisällys

1	Johdanto .....	8
2	Opinnäytetyön tausta, tavoite ja tutkimuskysymys .....	9
3	Nuoruusikä .....	9
3.1	Nuoruusiän kehitystehtävä Eriksonin mukaan.....	10
3.2	Nuorten syrjäytymisen syyt ja syrjäytyneiden määrä Suomessa.....	11
3.3	Koulupudokkuuden takana olevat tekijät .....	12
4	Lastensuojelun velvollisuudet ja keinot nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi .....	14
4.1	Lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto.....	14
4.2	Ryhmätoiminta sosiaalisena kuntouttajana .....	16
4.3	Asiakkaiden ja palveluiden kohtaaminen palvelumuotoilun avulla .....	18
4.4	Osallistumisen-samastumisen malli palvelun keskiössä.....	20
5	Sosiaalipedagogiikka.....	23
5.1	Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus 24	
5.2	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aiemmat tutkimukset .....	26
5.3	Voimauttava valokuvaus .....	27
5.4	Voimauttavan valokuvauksen aikaisemmat tutkimukset .....	29
6	Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät.....	30
6.1	Laadullinen tutkimus.....	30
6.2	Dialoginen teemahaastattelu .....	31
7	Aineiston analyysi.....	33
8	Opinnäytetyön tulokset .....	37
8.1	Nuorten omat kokemukset ryhmätoiminnasta .....	38
8.1.1	Osallisuus ryhmätoiminnassa .....	39
8.1.2	Sosiaalinen hevostoiminta menetelmänä .....	40
8.1.3	Voimaannuttava valokuvaus menetelmänä .....	41
8.1.4	Kokemukset palvelun mielekkyydestä.....	42
8.2	Vastuuaikeisten kokemukset nuorten ryhmätoiminnasta.....	42
8.2.1	Ryhmätoiminnan kuormittavuus ja onnistumisen kokemukset .....	45
8.2.2	Sosiaalipedagoginen hevostoiminta - itsensä ylittämistä ja voimaantumista	46
8.2.3	Voimaannuttava valokuvaus - näkyväksi tuleminen .....	47
8.2.4	Palveluun liittyvät kysymykset - räätälöiden onnistumisia ja tukea vanhemmuuteen .....	48
9	Johtopäätökset.....	49
10	Pohdinta .....	51
	Lähteet .....	54

Kuviot.....	59
Kuvio 1: Palvelumuotoilun osat (Palvelumuotoilu Palo 2022). 9.....	59
Taulukot.....	59
Liitteet .....	60

## 1 Johdanto

Huoli nuorten hyvinvoinnista on ollut viime vuosina laajasti esillä. Aiheena on ollut nuorten mielenterveyden ongelmien lisääntymisen lisäksi saatavilla olevan tuen ja hoidon riittämättömyys. Nuoret eivät ole saaneet apua koulupsykologien vastaanottojen ja nuorisopsykiatrian yksiköiden ruuhkautumisen vuoksi. Lastensuojelupalveluja ovat kuormittaneet nuorten edellyttämä vaativa tuki ja henkilöstöpula. Kraav, Kaittila ja Anis (2021) ovat tutkineet lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisiä asiakkaita ja ehdottavat palveluiden kehittämistä pikimmiten, jotta nuoret eivät jäisi vaille tarvitsemaansa hoitoa. Tutkijoiden mukaan paras ja edullisin tapa auttaa sijaishuollossa olevia nuoria osassa heidän haasteissaan saattaisi olla sijaishuollon piirissä toteutettavat ryhmämuotoiset interventiot. Näissä tukimuodoissa voivat painottua joko nuorisopsykiatriset tai sosiaalityön elementit. Kraavin ym. (2021) mukaan menetelmiä koskeva kotimaisen tutkimuksen tarve on ilmeinen.

Opinnäytetyömme tarkoitus on kertoa, kuinka lastensuojelun palveluiden piirissä olevat nuoret ja heidän vastuuikäisensä ovat kokeneet sosiaalipedagogisiin työmenetelmiin perustuvan nuorten ryhmätoiminnan. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmä oli suunnattu nuorille, joilla oli haasteita koulunkäynnissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössämme kerrotaan nuoruudesta kehitysvaiheena ja tuodaan esiin kehitystehtävissä ilmeneviä haasteita ja niiden näkyvyyttä muun muassa koulussa, joka on keskeinen ja iso sosiaalinen areena nuorten elämässä. Pienoistutkimuksessamme esitetään lastensuojelun keinoja puuttua nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja nostetaan esille hemmasittare-toimintamalli, jonka avulla nuoria on saatu kotoa takaisin kouluun Ruotsissa. Kouluinterventiomallissa on samoja elementtejä kuin sosiaalipedagogissa työmenetelmissä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminta on palvelumuotoilun tuloksena syntynyt yritysidea auttaa nuoria sosiaalialan palveluiden piiriin ja tukea heidän voimaantumistansa, vahvistumistansa ja osallisuuttansa.

Pienoistutkimuksessamme haastateltiin 13-17-vuotiaita lastensuojelun nuoria ja heidän vastuuikäisiansä. Haastatteluihin valikoitui viisi asiakastapausta. Nuoret olivat olleet mukana ryhmätoiminnassa, jota järjestettiin kahdelle eri ryhmälle. Molemmissa ryhmissä oli mukana kuusi nuorta. Ryhmiin osallistuneilla nuorilla (12) oli tukimuotona jo ennestään muun muassa sosiaalihuoltolain alainen perhetyö, lastensuojelun tehostettu perhetyö tai sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa, nuorisopsykiatrian palveluita sekä opetuksen erityisjärjestelyitä koulussa. Nuorilla oli esimerkiksi psyykkisiä (masennus, ahdistus) ja neuropsykiatrisia (ADHD, autismikirjo) haasteita.

Opinnäytetyömme tavoite on tutkimustulosten kautta pohtia, voisiko lastensuojelun parissa tehdä enemmän luovilla sosiaalipedagogisilla menetelmillä toteutettavaa työtä ja voisiko tällainen työ olla yhteistyötä eri alojen toimijoiden, kuten nuorisopsykiatrian kanssa.

## 2 Opinnäytetyön tausta, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön aihe valikoitui vuoden 2020 alussa Laurean sosionomi AMK:n yrittäjyyden kursilla (Harju 2020). Opinnäytetyön tekijät perustivat Yrittäjyys-kurssin aikana yrityksen, joka toimi pohjana Eija Orbinskin toiminimelle ja toteutti sosiaalipedagogiikkaan ja voimaannuttavaan valokuvaukseen perustuvaa pienryhmätoimintaa. Ryhmätoiminnan ajatuksena oli tukea erityisesti niitä nuoria, joilla oli haasteita koulunkäynnissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ikäisten kanssa ja yrityksen tavoite oli saada nuoret osallistumaan toimintaan mahdollisia kynnyksiä madaltamalla (LIITE 1: Ryhmämainos).

Opinnäytetyön tavoite on esittää, kuinka sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus tuovat esiin luovien sosiaalipedagogisten menetelmien mahdollisuuden lastensuojelun tukitoimina. Haastatteleamalla nuoria ja heidän vastuuikäisiäan voimme saada selville, toimivatko sosiaalipedagogiset menetelmät ja ryhmätoimintaan osallistuminen esimerkiksi nuoren itsetunnon vahvistajina ja nuoren sosiaaliin tilanteisiin osallistumisen mahdollistajina ryhmän aikana ja sen jälkeen. Pienoistutkielma kartoittaa ryhmätoimintaan osallistujien omia kokemuksia sekä nuoren että vastuuikäisen näkökulmasta katsottuna.

Tutkimuskysymyksemme on: Kuinka lastensuojelun palveluissa olevat nuoret ja vastuuikäiset ovat kokeneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnan.

## 3 Nuoruusikä

Tässä luvussa esittelemme nuoruusiän odotettavia kehitystehtäviä ja tuomme esiin, millaisia haasteita nuoret voivat kohdata tässä ikävaiheessa. Haasteet jollakin osa-alueella eivät välttämättä horjuta yksilön koko elämäntilannetta ja sen hallintaa. Syrjäytymisen riski kasvaa, kun huono-osaisuus kasautuu. Käsitlemme kappaleen lopussa nuorten syrjäytymistä ja syrjäytymisen yhtenä ilmiönä olevaa koulupudokkuutta. Pienoistutkimuksemme kohderyhmän yhdistävinä tekijöinä olivat koulussa ilmenevät haasteet ja niiden vaikutus nuoren mahdolliseen syrjäytymisriskiin.

Nuorten mielenterveystalon (2021) mukaan nuoruusiän kehitys alkaa murrosiän biologisten muutosten käynnistymisen jälkeen. Nuoruusikä jaetaan ikävuosiin 12-22. Jokaisella ihmisellä on erilainen ja yksilöllinen kehityskulku. Muutokset nuoren käytöksessä ja ulkoisessa olemuksessa ovat jokaisella erilaiset. Nuoruusiän aikataulussa on myös vaihtelua. Tyttöillä murrosikä alkaa usein aikaisemmin kuin pojilla. Psykkisen kehityksen kannalta ongelmallista voi olla myöhempi tai aikaisempi murrosiän alku ikätovereihin verrattuna. Yleisesti ottaen pojat ottavat murrosiän muutokset positiivisemmin vastaan kuin tytöt. (Nuorten mielenterveystalo 2021.)

Nuoren on ratkaistava ikäkauteen kuuluvat kehitystehtävät, jotka ovat vanhemmista irrottautuminen, ikätovereihin turvautuminen enenevissä määrin vanhempien sijasta, sopeutuminen murrosiän tuomiin fyysisiin muutoksiin sekä oman seksuaalisen identiteetin jäsentäminen. Tämä tehtävä ei ole helppo. Nuorista joka viides kärsii jonkinlaisesta mielenterveyshäiriöstä. Yleisimpiä näistä ovat ahdistuneisuus-, mieliala-, käytös- ja päihdehäiriöt. Nuoren tilannetta tulisi arvioida jatkuvasti kokonaisvaltaisesti. Häiriintyneen ja iänmukaisen kehityksen välinen ero voi olla hyvinkin pieni. Lapsuuden ajan elinympäristö sekä elämäntapahtumat muokkaavat omalta osaltaan nuorta. Etenkin lapsia, joilla on ennen nuoruusikää erilaisia psykososiaalisia tarpeita, tulisi tukea mahdollisimman paljon varhaisessa vaiheessa. (Nuorten mielenterveystalo 2021.)

### 3.1 Nuoruusiän kehitystehtävä Eriksonin mukaan

Erik H. Erikson (1902-1994) oli yhdysvaltalainen psykoanalyytikko, joka kehitti laajalti tunnetun teorian persoonallisuuden kehittymisestä. Erikson on yhdistänyt teoriassaan yhdeksi kokonaisuudeksi eri kehitysvaiheiden biologiset, sosiaaliset sekä psyykkiset osa-alueet. Vauva- ja lapsuusiän kehityskriiseillä ja niiden käsittelyllä on suora yhteys myöhempien kehityskriisien kohtaamiseen. Aiempien kehitysvaiheiden onnistunut käsittely auttaa myöhemmissä kehityskriiseissä. Vastaavasti epäonnistunut kehitysvaiheiden käsittely vaikeuttaa suoriutumista tulevista kehitystehtävistä. Eriksonin teoriassa on kahdeksan vaihetta. Eriksonin mukaan jokainen vaihe perustuu edelliselle ja kokonaisuus muodostuu siitä, että jokainen osavaihe on ratkaistu oikein. Nämä kahdeksan vaihetta ovat jaettu seuraavasti (Erikson 1982: 239-256.):

1. Vauvaikä: perusluottamus - perusturvattomuus
2. Pikkulapsi-ikä: itsenäisyys - epäily, häpeä
3. Leikki-ikä: aloitteellisuus - syyllisyys
4. Varhainen kouluikä: ahkeruus - alemmuus
5. Nuoruusikä: identiteetti - roolien hajaannus
6. Varhaisaikuisuus: läheisyys - eristäytyminen

7. Keski-ikä: tuottavuus - lamaantuminen

8. Vanhuus: eheys - epätoivo

Nuoruusiän kehitystehtävä on oman identiteetin rakentaminen. Mikäli nuori epäonnistuu tässä kehitystehtävässä, näkyy se yksilön persoonassa roolien hajaannuksena. Tällöin nuori ei kykene tekemään itsenäisesti päätöksiä koskien omaa elämäänsä tai hän ei tiedä kunnolla kuka hän oikein on. Tässä vaiheessa nuori tekee valinnat koulutus- ja ammattiurasta, ystäväpiiriin vakiintumisesta sekä nuori selkeyttää käsitystä omasta kehonkuvastaan. Nuori etsii samalla oman paikkansa yhteiskunnassa tai jää sen ulkopuolelle. Nuorten tapana on murehtia omasta imagostaan. He ovat hämmentyneitä omasta identiteetistään ja heistä tulee erittäin alttiita vaikutuksille. Mikäli nuori pääsee tämän vaiheen yli oikealla tavalla, pystyy nuori muodostamaan vakaan persoonallisuuden. Mikäli nuori epäonnistuu, yrittää hän olla jotain mitä hän ei ole. (Erikson 1968: 128-135.)

### 3.2 Nuorten syrjäytymisen syyt ja syrjäytyneiden määrä Suomessa

Tutkittaessa nuorten syrjäytymistä siinä viitataan usein yhteiskunnallisten järjestelmien, kuten esimerkiksi koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien ulkopuolelle jäämiseen ja sen hyvinvointivaikutuksiin. Koulutuksen puutteellisuus, pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat ja mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat merkittäviä riskitekijöitä. Osalle nuorista kasautuu jo lapsuuden perheessä ongelmia, jotka voivat vaikeuttaa nuorena pärjäämistä. Lapsuuden olosuhteet eivät kuitenkaan suoraan ennusta nuoren myöhempää elämänpolkua. Moni nuori, jolla on vaikea tausta, pärjää hyvin. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret voivat tulla myös perheistä, joissa ei ole suuria ongelmia. Nuorten syrjäytymisen taustalla on usein kuitenkin monitasoiset syyt. Syyt voivat olla yhteiskunnallisista tekijöistä aina perhe- ja yksilötason tekijöihin. (THL 2021a.)

Syrjäytymiseen vaikuttaa myös elämäntilanteeseen liittyvät ja terveydelliset ongelmat, sosiaalisten suhteiden vähyyt sekä syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Puhuttaessa nuorten syrjäytymisestä tulee ymmärtää erilaisia huono-osaisuuden osa-alueita. Sen lisäksi tulisi kiinnittää huomiota huono-osaisuuden ketjuuntumiseen sekä päällekkäisyyteen. Nuorten omaa kokemusta syrjäytymisestä ja siihen kuuluvista ilmiöistä tulee pitää tärkeänä. Kun nuorilta kysytään keskeisimpiä syrjäytymiseen johtavia syitä, mainitsevat he tärkeimpänä ystävien puutteen. (THL 2021a.)

Syrjäytyneistä nuorista ja syrjäytymisriskissä olevin nuorten määrästä on keskusteltu vuosia, arvioiden vaihdellen 14 000:n ja 100 000:n välillä. Suuri vaihtelu näiden lukujen välillä johtuu siitä, että syrjäytymisellä ei ole vakiintunutta määritelmää. Syrjäytyneiden määrää on haasteellista arvioida. Tilastoilla pystytään kuvaamaan erilaisia huono-osaisuuden tiloja sekä

syrjäytymisen riskejä, kuten esimerkiksi osallistumattomuutta yhteiskunnan toimintaan; koulutus tai työmarkkinat, tai ei toivotut elämäntapahtumat; työkyvyttömyys, huostaanotto, sairaus ja kuolema. Poikkileikkaustilastoista ei voi vielä sanoa, että kuka on syrjäytynyt, vaan korkeintaan, että monelle on kasaantunut riskitekijöitä. (Nuorten syrjäytyminen 2019.)

Yhteiskunnan eriarvoistumista ja syrjäytymistä vastaan työskentelevän Me-säätiön toimitusjohtava Ulla Nordin (2019) mukaan vuonna 2018 15-29-vuotiaita syrjäytyneitä nuoria oli Suomessa melkein 68 000 ja vuonna 2019 luku oli 60 100. Paraneviin lukuihin on vaikuttanut se, että taloustilanne on ollut hyvä ja nuorten työttömyys on laskenut merkittävästi viime vuosien aikana. Nordin mukaan ratkaisevin tekijä syrjäytymisen vähentymiselle on ollut se, että aiheesta on puhuttu ja haaste on tunnustettu, joten ongelmaan on löydetty ja etsitty erilaisia keinoja. (Rautio 2019.)

### 3.3 Koulupudokkuuden takana olevat tekijät

Nuorten syrjäytyminen näyttäytyy usein runsaina koulupoissaoloina tai koulusta pois jäämisinä oppivelvollisuusiässä. Friberg, Karlberg, Sundberg Lax ja Palmér (2015) esittävät hemmasittare-toimintamallin tukimuotona eriaasteisten koululäsnäolo-ongelmien interventiona. Toimintamallia lanseerataan parhaillaan muissa Pohjoismaissa Ruotsin lisäksi. Koulupudokkuuden takana on yhteisiä tekijöitä, vaikka nuoret eroavatkin toisistaan monin tavoin. Friberg ym. (2020, 21-23) ovat jaotelleet tekijöitä yksilölliselle, sosiaaliselle sekä kouluun ja perheeseen liittyville tasoille.

Koulua käymättömällä oppilaalla on usein yksilöllisellä tasolla sosiaalisia haasteita, ja he kärsivät muita useammin masennuksesta. Koulua käymättömän minäkuva voi olla kielteinen, itsetuottamus on heikko ja heillä on negatiivinen käsitys omasta koulusuoriutumisestaan. Nuori voi suhtautua erittäin herkkätunteisesti epäonnistumiseen koulussa. Neuropsykiatriset ja psyykkiset oireet (kuten ADHD ja autismikirjo) ovat tavallisia koulua käymättömillä nuorilla. Koululäsnäöloon voi vaikuttaa myös riittävien virikkeiden ja haasteiden puute koulussa. Merkittävä osa koulua käymättömistä nuorista kärsii fyysisestä tai psyykkisestä sairaudesta. Fyysisiä oireita ovat esimerkiksi vatsaongelmat ja väsymys. Eroahdistus, yleinen ahdistuneisuus, masennus sekä sosiaaliset tai muut pelot ovat esimerkkejä psyykkisistä oireista. Oppimisvaikeudet selittävät vain viidesosan koulua käymättömien kouluhaasteista, mutta oppilaiden koulumenestys alkaa heiketä koulupoissaolojen myötä. Pienellä osalla koulua käymättömillä nuorilla esiintyi häiritsevää ja uhmaavaa käyttäytymistä. (Friberg ym. 2020, 21-22.)

Nuoret, joilla on autismikirjon häiriö saattavat kokea koulun merkityksettömäksi ja käsittämättömäksi. Nopeat aikataulumuutokset, sosiaalista kyvykkyyttä koskevat vaatimukset ja meluisa ympäristö ovat näille nuorille kuormittavia tekijöitä ja moni heistä jää tästä syystä pois koulusta. Autism- och Aspergerförbundetin (2010) tekemä tutkimus osoitti, että joka viides oppilas, jolla on autismikirjon häiriö, on poissa koulusta yli kuukauden kerrallaan. Monille

näistä nuorista koulu ja sen toiminta tuntuvat epämiellyttäviltä ja tämä aiheuttaa levottomuuden tunnetta. Osa näistä nuorista haluaa välttyä kiusaamiselta ja suojattomuudelta jättyessään pois koulusta. Koulupoissaolot ovat johtaneet monilla autismiskirjon häiriön diagnoosin saaneilla oppilailla eristäytymiseen ja syrjäytymiseen. (Friberg ym. 2020, 22)

Toisilla oppilailla sosiaaliset tekijät voivat vaikuttaa koulusta pois jäämiseen. Ryhmäpaine voi johtaa koulusta pois jäämiseen kavereiden esimerkin mukaan. Altistuminen ryhmäpaineelle on tyypillisempää oppilaille, jotka pinnaavat koulusta ja samalla käyttäytyvät normien vastaisesti. Kotiin jäävät oppilaat ovat harvemmin norminrikkovia tai poissa koulusta ryhmäpaineen takia. Koulua käymättömät oppilaat tarvitsevat poissaolojen vuoksi paljon tukea koulunkäyntiinsä, koska heillä voi olla aukkoja tiedoissaan ja taidoissaan. Kotiin jäävät nuoret eivät pyydä yhtä usein apua koulussa kuin muut tukea tarvitsevat. Siksi onkin tärkeää kehittää nuorten ja aikuisten välistä suhdetta ja keskinäistä luottamusta. Aikuisten on toimittava siten, että nuori voi luottaa aikuisilta saatavaan tukeen. (Friberg ym. 2020, 22.)

Fribergin ym. (2015) mukaan oppilaan koulupoissaolojen riskiä lisää koulutasolla yksilöllisen lähestymistavan, pedagogisen tuen ja erityisen tuen puuttuminen. Heidän mukaansa opettaja voi vähentää koulupoissaolon riskiä kohdistamalla oppilaille suurempia odotuksia, ottamalla vastuuta heidän läsnäolostaan ja tietojen kehittymisestä sekä antamalla nuorille selkeät tavoitteet ja lisätä heidän osallistumismahdollisuuksiaan. Lisäksi koulun tulee ehkäistä poissaoloja ennakoitavan läsnäolojärjestelmän avulla ja laatia käytännöt siitä, kuka tavoittelee oppilaita, jotka eivät ole oppitunneilla. Koulupoissaoloja lisääviä tekijöitä ovat koululäsnäoloa koskevan rohkaisun puuttuminen, tyytymättömyys oppitunteihin, koulun henkilökunnan ja oppilaiden asenteet, koulun koko sekä koulupoissaoloista aiheutuvien seuraamusten puute tai epä johdonmukaisuus. Oppilaista saattaa myös tuntua, että heidät suljetaan ryhmän ulkopuolelle. (Friberg ym. 2020, 22-23.)

Osa koulua käymättömistä nuorista elää turvattomissa, riitaisissa ja epävakaisissa kotioloissa. Nuoret voivat olla huolissaan huoltajiensa päihde- ja mielenterveysongelmista tai perheen taloudesta. Osa huoltajista voi olla kyvyttömiä antamaan tukea lapselleen. Huoli omasta perheestä, eroahdistus ja huoltajien kyvyttömyys antaa tukea lisäävät riskiä ajautua pois koulusta. Tämän vuoksi on tärkeää, että koko perhe, sekä oppilas että huoltaja, saavat tukea, jotta nuorella on mahdollisuus palata kouluun. (Friberg ym. 2020, 23.)

Friberg ym. (2015) pitävät tärkeänä sitä, että jotta jo koulusta pois jääneelle oppilaalle voidaan luoda edellytykset palata kouluun, hänen vaikeutensa ja terveydentilansa tulee kartoittaa samoin kuin perheen vointi. Kun kartoitus on valmis, laaditaan oppimissuunnitelma, johon sisältyy kuntoutus- ja toimintasuunnitelma. Jos oppilas ei uskalla tulla kouluun, sitä pitää harjoitella. Kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvilla menetelmillä on ollut hyvä vaikutus koulusta kieltäytyviin oppilaisiin, joiden poissaolo liittyy ahdistukseen. Ahdistuneisuutta

koskevan tiedon lisääminen, asteittain lisättävä altistuminen ja ahdistuksen kognitiivinen uudelleen jäsentäminen koulunkäytikkäyttyymisen suuntaan ovat osoittautuneet toimiviksi menetelmiksi. Läsnaolokäyttyymiseen johtava altistus voidaan toteuttaa koulussa muun muassa siten, että oppilas menee koulun sellaiseen osaan, jonka hänen kokee turvalliseksi ja pysy siellä, kunnes ahdistus vähenee. On parempi, että oppilas jää koululle kuin että hän lähtee kotiin. Tällä tavoin nuori tottuu olemaan koulussa ja voi ottaa seuraavat askeleet kohti koululuokkaa. (Friberg ym. 2020, 26-27.)

#### 4 Lastensuojelun velvollisuudet ja keinot nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi

Tässä luvussa esitämme lastensuojelun velvollisuuksia ja keinoja ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Suomessa lastensuojelusta on säädetty lastensuojelulaissa. Lapsen oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa. Suomea sitovat Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Niissä velvoitetaan lapsen edun asettamiseen etusijalle kaikessa viranomaistoiminnassa. Suomessa kunnat vastaavat lastensuojelupalveluiden järjestämisestä. Palvelut voivat olla joko itse tuotettuja tai muualta ostettuja. Mikäli kunta ostaa palvelun muualta, sen on valvottava palveluntuottajan toimintaa. (THL 2021b.)

Ryhmätoiminnan lisäksi esittelemme kaksi interventiomallia, joilla syrjäytymisvaarassa oleva nuori on mahdollista saada takaisin osallistujaksi. Kohderyhmänä ovat pienoistutkimuksemme asiakasperheet, joista osa ei ole tullut autetuiksi peruspalveluiden piirissä, vaan he ovat tarvinneet erityistason palveluita, kuten lastensuojelun tehostettua perhetyötä, kiireellistä sijoitusta tai pitkäaikaista sijaishuoltoa, nuorisopsykiatrian poliklinikallista ja osastohoidollista tukea tai perusopetuksen erityisjärjestelyjä. Kaikki perheet eivät ole päässet perus- ja erityis- palveluiden piiriin oikea-aikaisesti ja myös ne ovat voineet osoittautua riittämättömiksi ja perhe on kokenut jääneensä ilman apua haastavassa tilanteessa oman nuoren kanssa.

##### 4.1 Lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto

Avohuollon tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä, tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Lastensuojelun keskeinen periaate on lapsen vanhempien ja huoltajien tukeminen lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Tämän takia avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimien pitää olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, riittäviä ja mahdollisia. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen kannalta tarkoituksenmukaisia, riittäviä tai mahdollisia, lapsi täytyy ottaa huostaan. Avohuollon tukitoimia täytyy järjestää viipymättä, mikäli

lastensuojelu tarve on todettu. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen vanhempien, lapsen, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Perhetyö ja tehostettu perhetyö ovat lastensuojelun avohuoltoa. (THL 2021c.)

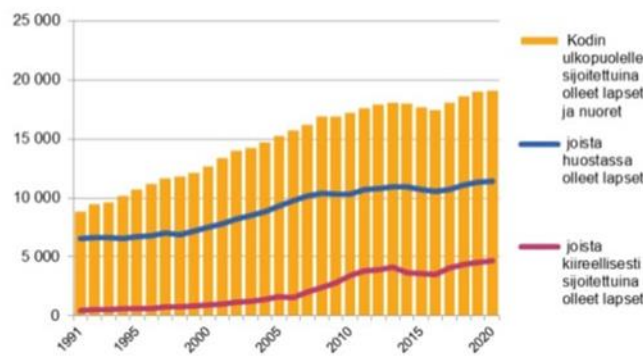
Suomen sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan perhetyö tarkoittaa hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla sellaisissa tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö tarvitsevat tukea ja ohjausta heidän omien voimavarojensa vahvistamiseksi sekä keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Lastensuojelulain (1302/2014) tehostettu perhetyö on intensiivistä ja liittyy usein perheiden kriisitilanteisiin, jolloin yhtenä elementtinä voidaan pitää myös kontrollia. Tehostettu perhetyö tulee järjestää monialaisena, jos perheen tuen tarve sitä edellyttää. Tarvittaessa tukea tulee antaa perheelle ympäri vuorokauden. Perheet, jotka ohjautuvat tehostetun perhetyön piiriin, ovat yleisesti ottaen haastavassa tilanteessa ja he tarvitsevat näin ollen erityistä tukea ja ohjausta. Tukimuotoa voidaan käyttää esimerkiksi huostaanoton tarpeen ehkäisemiseksi, mikäli osaltaan kuvastaa toiminnan intensiteettiä. Lastensuojelu voi velvoittaa perheen osallistumisen perhetyöhön. Perhetyön keskiössä ja sen lähtökohtana on kuitenkin aina yhteistyö. Tehostetun perhetyön onnistumisen keskiössä on, että perhe tunnistaa muutostarpeet sekä perhe on motivoitunut työskentelemään ongelmien korjaamiseksi. Tehostetun perhetyön aloittamisesta, jakson pituudesta, seurannasta sekä arvioinnista päätetään yhdessä lastensuojelun sosiaaliryhtymän ja perheen kanssa. (THL 2020a.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kotinsa ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona. Sijaishuollon tarkoituksena pidetään lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamista, jolloin merkitystä on annettu erityisesti lapsen yksilöllisille tarpeille ja omille toiveille. Sijaishuoltoa järjestäessä lapsen oma mielipide on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan. (THL 2021d). Sijaishuolto voidaan järjestää tilanteen mukaan monilla eri tavoilla. Yleisimpiä näistä ovat sijaishuollon järjestäminen perhehoitona tai laitoshuoltona. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle lapselle mahdollisuudet kodinomaiseen hoitoon, läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää lapsen perusturvallisuutta ja sosiaalisia suhteita. Laitoshoidossa oleva huostaanotettu lapsi asuu lastensuojelulaitoksessa, koulukodissa tai jossakin muussa näihin rinnastettavassa laitoksessa. Osa laitoksista on erikoistunut esimerkiksi päihdeongelmiin tai mielenterveysongelmien hoitamiseen. (THL 2022.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) on tehnyt tilastoraportin lastensuojelussa olevien lasten ja nuorten määrästä (Taulukko 1). Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 87 233 lapsesta vuonna 2020. Ilmoitusten määrä 162 130 kasvoi 4 prosenttia edellisestä vuodesta. Yhtä lasta kohti tehtiin keskimäärin noin 1,9 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli 48 802 lasta sekä nuorta vuonna 2020. Määrä väheni vähän päälle kahdella tuhannella asiakkaalla edellisestä vuodesta (-4 %). Vuonna 2020 kiireellisesti sijoitettiin 4 662 lasta, mikä on kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Huostassa olleiden lasten määrä (11 386) pysyi edellisvuoden tasolla (+0,3 %). Uusia huostaanottoja tehtiin vuoden aikana 1688. Määrä on vähentynyt 9 prosenttia edellisvuodesta. (THL 2021e.)

### Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2020\*.



\* Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisiin sijoituksiin että huostassa olleiden lukumääriin.

Taulukko 1: Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2020\* (THL).

#### 4.2 Ryhmätoiminta sosiaalisena kuntouttajana

Ryhmämuotoisen sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteina on sosiaalisten suhteiden vahvistumisen ja osallisuuden lisäämisen lisäksi vertaistuen saaminen sekä mielekäs tekeminen. Ryhmätoiminnan onnistuminen sekä ryhmäntavoitteiden täyttäminen edellyttävät sen, että ryhmässä on turvallinen ilmapiiri. Jokaisen ryhmässä olijan yksityisyyttä kunnioitetaan ja jokainen saa olla ryhmässä mukana omana itsenään. Vastuu näiden edellisten toteutumisesta on ensisijaisesti ryhmänvetäjillä. Ryhmätoiminnassa hyödynnetään yhdessä tekemistä sekä muita toiminnallisia menetelmiä. Yhdessä tekemällä pystytään rakentamaan omaa osaamista yhdessä muiden kanssa. Toiminnallisissa aktiviteeteissa osallistujien roolit muuttuvat aktiivisemmiksi.

Ryhmätoiminnassa osallistujasta voi tulla toiminnantoteuttaja. Tällaiset ryhmät on koettu hyväksi. (THL 2020b.)

Pauliina Levamo (2007) on kouluttautunut toiminnallisen ryhmätyön ohjaajaksi ja toiminut Helsingin kaupungilla erityissosiaalityöntekijän ominaisuudessa asiakasryhmien ohjaajaparina. Levamo esittää, että sosiaalityössä tarvitaan sekä yksilöllistä että ryhmämuotoista työtä. Yksilötyöhön verrattuna ryhmä tarjoaa nuoren psykososiaalisen kehityksen kannalta merkityksellisiä asioita, kuten johonkin liittymisen, kuulumisen, hyväksytyksi tulemisen, osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden. Nuorelle ryhmä on peili, josta hän voi heijastaa toimintatapojaan. Siten ryhmä tarjoaa nuorelle runsaan ja jatkuvasti muuttuvan mahdollisuuden itsetuntemuksen lisäämiseen. Lisäksi ryhmämuotoinen sosiaalityö tukee nuoren toimintakykyä tarjoamalla kuulluksi tulemisen areenan. Kuulluksi tuleminen lisäksi nuoren asioihin ja tunteisiin reagoiminen sekä palautteen antaminen mahdollistavat toimintakyvyn kasvamisen. Ryhmässä oleminen lisää vuorovaikutustaitoja ja auttaa käsitteellistämään tunteita ja elämän vaikeita tilanteita. (Levamo 2007.)

Lastensuojelun ja erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa lapsen kehityksen turvaamiseksi. Vertaisryhmätoiminnan tarkoituksen mukaan samanlaisessa tilanteessa olevat jakavat kokemuksia keskenään ja saavat sitä kautta toisiltaan sosiaalista tukea, toivoa sekä uusia näkökulmia. Ryhmät ovat kohdennettuja eikä ryhmään voi osallistua kuka tahansa. Suljetuissa ryhmissä on aina tavoitteellista toimintaa. Suljetuissa ryhmissä jäsenet pysyvät samana koko ryhmän ajan, ja vaikka ryhmästä joku jäisi kesken pois, ei uutta jäsentä oteta ryhmään. Näin varmistetaan ryhmän turvallisuus ja luottamuksellisten suhteiden rakentuminen ja aiheiden käsittely ja jakaminen ryhmässä. Suljetut ryhmät voivat olla kuntouttavia, kasvua tai toimintakykyä vahvistavia ryhmiä. Ryhmän jäsenten, ohjaajien ja rakenteen on tarkoituksenmukaista pysyä muuttumattomina ryhmätoiminnan ajan. Ryhmät ovat kooltaan pieniä, mikä mahdollistaa ryhmäläisten kuulluksi tulemisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen. Yhteistä nuorten ryhmille on koulunkäynnin tukeminen, mielekkään vapaa-ajan ja harrastustoiminnan löytäminen, itsenäistymisen tukeminen, jatko-opintojen hahmottuminen, nuoren toimintakyvyn vahvistaminen ja laajentaminen sekä sosiaalisten taitojen oppiminen. Lastensuojelu ja perhesosiaalityö järjestävät omille asiakkailleen perheiden, vanhempien ja nuorten ryhmiä tai ohjaavat perheitä erilaisten järjestöjen ryhmiin. (Levamo ja Heikkinen 2021.)

Ryhmän onnistumisen kannalta on olennaista, että ryhmän ohjaajat suunnittelevat ryhmän rakenteet, joita ovat ryhmän kesto, tapaamistiheys, paikka ja aika sekä ryhmän tavoitteet. Ryhmän ohjaajat sitoutuvat ryhmän prosessiin ja aloittavat hyvissä ajoin ryhmän mainostamisen ammattilaisille ja alkavat sitä kautta kokoamaan ryhmää. Ryhmän ohjaajat haastattelevat ryhmäläiset ennen ryhmän aloittamista ja sitouttavat heidät siten jo alkavaan ryhmään. Ohjaajat luovat yhdessä ryhmäläisten kanssa tavoitteet tulevalle toiminnalle. Ryhmäläisten

yksilölliset ja ryhmäkohtaiset tavoitteet tarkentuvat ryhmäprosessin aikana. Ohjaajien on tärkeää antaa ryhmäläisille myönteistä palautetta ja pohtia yhdessä heidän kanssaan sitä, miten ryhmässä olo on vaikuttanut ryhmäläisten arkeen ja toimintakykyyn. Ryhmän vetäjien on hyvä ottaa hyvissä ajoin ryhmäläisten kanssa puheeksi ryhmän päättyminen ja selvittää, mitä ajatuksia se herättää ryhmäläisissä. Ryhmäläisten tulee saada antaa palautetta siitä, mikä merkitys ryhmällä on heille ollut. Ryhmätoiminnan päättyessä ryhmän ohjaajat voivat tavata asiakkaan ja sen tahon edustajan, josta hänet on ryhmään ohjattu. Asiakkaan kanssa käydään läpi sitä, miten hän on kokenut ryhmästä saadun tuen. Tiedon ja kokemuksen siirtyminen muille ammattilaisille on tärkeää. Tämä lisää asiakkaan elämäntilanteen hahmottamista ja tuen tarpeen kohdistumista oikein. (Levamo ja Heikkinen 2021.)


#### 4.3 Asiakkaiden ja palveluiden kohtaaminen palvelumuotoilun avulla

Pienoistutkimuksemme kohderyhmä oli osallistunut vuosina 2019 ja/tai 2020 ryhmätoimintaan (6 nuorta ja 3 hevosta) ja testasi samalla yrityskonseptia, jonka tarkoituksena oli kehittää sosiaalialalle asiakaslähtöistä työmallia palvelumuotoilun avulla sekä muokata sitä havainnoinnin ja asiakaspalautteen perusteella. Toiminimiyrityksen tavoite oli yhdistää ammattilaisten erilaista osaamista ja madaltaa asiakkaan osallistumiskynnys minimiin kysymällä asiakkailta itseltään, miten heidän olisi mahdollista olla mukana toiminnassa. (LIITE 1.)

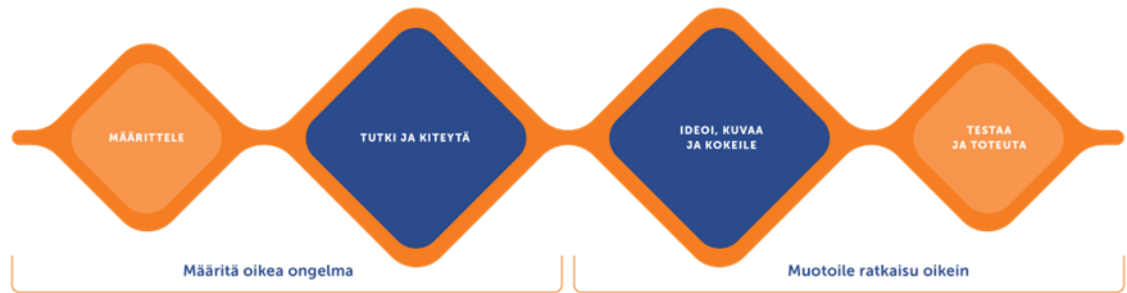
Palvelumuotoilulla tarkoitetaan muotoilun prosessien ja menetelmien soveltamista palvelun kehittämisessä. Tavoitteiltaan palvelumuotoilu voi olla hyvin lähellä innovaatioiden tuottamista, mutta sen käytännön toteutukseen liittyy omaleimainen käyttäjäkeskeisyyttä ja kokemuksellisuutta korostava ajattelu- ja toteutusmalli. Palvelumuotoilua voidaan soveltaa palvelun kehittämiseen yrityksen elinkaaren kaikissa vaiheissa ja eri tasolla: uudistamisen kohteena voi olla yrityksen strategia, liiketoimintamalli, prosessit, moniaistinen palveluympäristö ja asiakaskontaktit. Palvelumuotoilun tavoitteena on luoda käyttäjän kannalta helppokäyttöisiä, hyödyllisiä ja haluttavia palvelukontakteja ja palveluorganisaation näkökulmasta vaikuttavia, tehokkaita, kannattavia ja erottuvia palvelukonsepteja. (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2018.)

Palvelumuotoilun mallien (Kuvio 1 ja 2) mukaan palvelun tarjoaja, tässä tapauksessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnasta vastaava ryhmäohjaaja, ottaa yhteyttä palvelun ostajaan, joka arvioi, onko hänellä asiakkainaan nuoria, jotka voisivat saada tukea haasteisiinsa ehdotetusta toiminnasta. Palvelun kohderyhmään kuuluva nuori, hänen vanhempansa tai nimetty vastuuikäinen ja vastuusosiaaliryöntekijä kohtaavat ennen ryhmätoiminnan alkamista kasvokkain asiakkaalle sopivassa paikassa. Tavoite on tutustua molemmin puolin ja madaltaa yhdessä sovituin keinoin syrjäytymisvaarassa olevan nuoren osallistumista toimintaan ennen ryhmän alkamista ja sen aikana sekä lisätä toiminnan ympärille mielekkäitä tukimuotoja asiakkaan tarpeen mukaan (esimerkiksi perhetyö, konsultointi sekä asiakaskuljetus). Koska osalla kohderyhmän nuorista oli haasteita liikkua kodin

ulkopuolella arjessa ja ryhmän toteutuspaikka oli hankalien julkisten kulkuvälineyhteyksien päässä, niin osallistumisen lähtökohtana pidettiin sitä, että ryhmäläiset haetaan kotoa tai kodin läheltä mukaan toimintaan. Ryhmäohjaaja teki ryhmän ohessa perhetyötä olemalla yhteydessä nuoren vastuuikäiseen esimerkiksi silloin, jos nuori ei pystynyt osallistumaan jollakin ryhmäkerralla muun kuin sairauden takia. Tällöin ohjaaja tapasi nuorta ja perhettä ryhmätoiminnan ulkopuolella ja räätälöi tarvittaessa tukimuotoja, jotta nuoren ryhmään osallistuminen mahdollistuisi ja nuori tulisi kuulluksi ja ymmärretyksi. Palveluideaa kehitettiin vuoden 2019 jälkeen asiakaspalauteen, toiminimiyrityksen perustamisen sekä ryhmän vetäjien kokemuksen pohjalta niin, että kuljetuksista vastasi syksyllä 2020 koulukyytien ammattilainen yhdessä ryhmäohjaajan kanssa ja hevostoiminnan ohjaajalla oli toiminnassa mukanaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kokemusasiantuntija. Tämän lisäksi ryhmätoimintaan lisättiin päiviä, jolloin nuori sai kutsua yhden itselleen tärkeän ihmisen mukaan toimintaan.

	Yhteiskehittäminen: Suunnittelu moniammatillisissa tiimissä sekä asiakkaiden osallistaminen tuovat prosessiin uusia näkökulmia.		Luovuus: Luovuus tuo palvelumuotoilun uudenlaisia oivalluksia ja ideoita.		Ihmislähtöisyys: Ihmislähtöisyydellä tarkoitetaan empatiaa asiakkaita kohtaan sekä heidän tarpeidensa esiintuomisenä.
	Ennakoiva suunnittelu: Tavoitteena on selvittää asiakkaan näkökulmasta oikeat ongelmat ja ratkaista ne oikealla tavalla.		Visualisointi ja konkretisointi: Luonnostelevan työtavan on tarkoitus lisätä kommunikaatiota, kun taas konkreettisen mallin ajatellaan nopeuttavan ratkaisun kehittämistä.		Nopeat kokeilut: Käyttäjäpalautetta ja tietoa palveluiden toimivuudesta kerätään nopeiden kokeilujen avulla.
	Monialaisuus: Tiimi on vahvempi ja luovempi kuin yksittäinen työntekijä.		Kokonaisvaltaisuus: Palvelua tulee tarkastella laajasta näkökulmasta, sillä asiakkaan kokemukseen vaikuttavat monet tekijät.		Luovaa ja analyyttistä: Palvelumuotoilun takana nähdään olevan ongelmanratkaisumalli, jossa vuorottelevat luova ajattelu ja analyyttinen päättely.

Kuvio 1: Palvelumuotoilun osat. (Palvelumuotoilu Palo 2022).



Kuvio 2: Palvelumuotoilun kehitysvaiheet. (Palvelumuotoilu Palo 2022).

#### 4.4 Osallistumisen-samastumisen malli palvelun keskiössä

Viittasimme luvussa 3.3 Ruotsissa käytössä olevaan Fribergin ym. (2020) hemmasittare-toimintamalliin, jota käytetään interventiona koulukäyntihaasteissa. Koulua käymättömillä nuorilla on vastaavia haasteita elämässään kuin ryhmäämme valikoituneilla nuorilla, ja menetelmät saada heidät takaisin kouluun ovat sosiaalipedagogisia. Kansallisen Vaativan erityisen tuen verkoston (VIP) Koulua käymättömien lasten ja nuorten teemaryhmän jäsen Tuomo Virtanen esittää nuoren kiinnittämisen takaisin kouluun osallistumisen-samastumisen mallin avulla (Virtanen 2020, 22-26). Esiteltyämme mallin, sovellamme sitä sosiaalipedagogisen ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoimintaan.

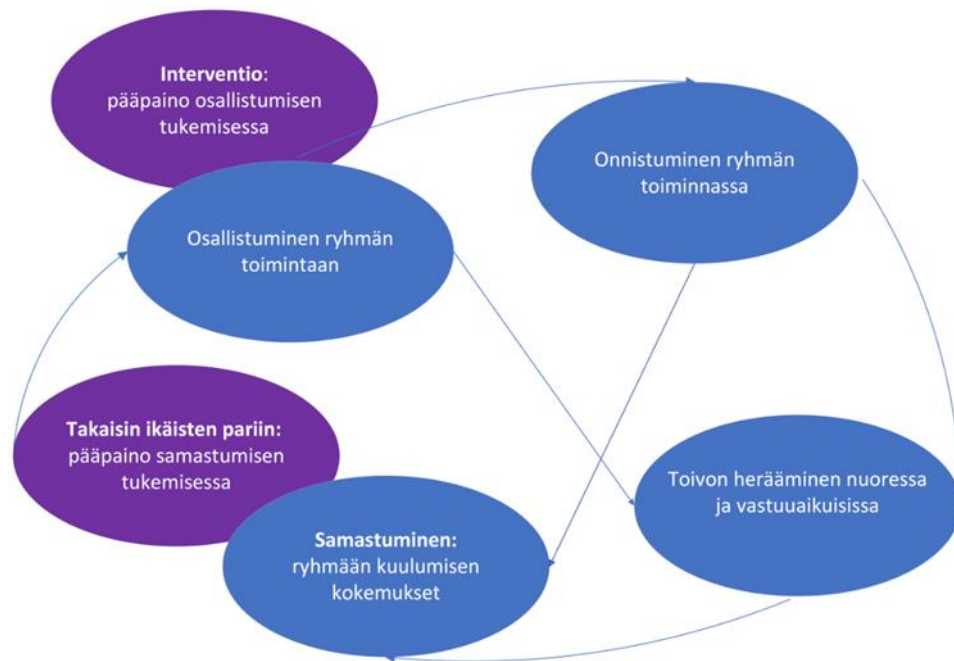
Kun pohdimme keinoja tukea nuorta takaisin kouluun ja ikäiselleen kuuluvaan toimintaan, on mietittävä, mikä toiminnassa oikeastaan alun perin saa nuoren tulemaan sinne. Tuomo Virtanen (2020) on käsitellyt tätä aihetta Valterin julkaisussa: ”Takaisin kouluun -koulua koulukäymättömille”. Hänen mukaansa koulunkäyntiin liittyy aina monenlaisia tunteita, ajatuksia ja toimintaa. Nämä asiat myös vaikuttavat toisiinsa ja sen myötä koulun käymiseen. Oppilaan kiinnittymisen tiedetään olevan positiivisessa yhteydessä lukuisiin akateemisiin ja ei-akateemisiin tekijöihin. Tällaisia ovat esimerkiksi oppimistulokset, koulun loppuun suorittaminen ja psyykinen ja fyysinen terveys. Oppilaan kouluun kiinnittyminen on kehityksellinen ilmiö. Sen kolme ulottuvuutta ovat 1.) tunneperäinen eli kouluun liittyvät kokemukset, 2.) toiminnallinen eli näkyvä toiminta koulussa ja 3.) kognitiivinen eli opiskeluun panostaminen. (Virtanen 2020, 22.)

Jeremy Finnin (1989 ja 2012) osallistumisen-samastumisen malli on lähtöisin koulupudokkuuden ehkäisemiseen tähtäävästä tutkimuksesta. Malli esittää tavan hahmottaa kiinnittymisen ulottuvuuksien välisiä suhteita oppilaan koulupolun aikana. Sen mukaan ulottuvuudet vaikuttavat vastavuoroisesti toisiinsa. Se ei esitä, että tunneperäinen kiinnittyminen edeltää toiminnallista ja kognitiivista kiinnittymistä vaan päinvastoin toiminnallinen kiinnittyminen edeltää muita kiinnittymisen ulottuvuuksia. Malli perustuu kahteen osatekijään: osallistumiseen ja

samastumiseen. Osallistumisella tarkoitetaan tarkkaavaisuutta ja oma-aloitteellisuutta oppitunneilla, asianmukaista käyttäytymistä, tehtävien loppuun suorittamista ja osallistumista koulun järjestämiin aktiviteetteihin oppituntien ulkopuolella. Osallistumisen tiedetään ennustavan oppilaan myönteistä kehitystä, joihin kuuluvat muun muassa koulumenestys ja koulun loppuun suorittaminen. Samastuminen viittaa oppilaan kokemuksiin koulussa saamastaan tuesta ja hyväksynnästä (kouluun kuulumisen) sekä kouluun liittyvien tulosten arvostamiseen. Toisin kuin osallistumisen kohdalla, toisten on vaikea havaita oppilaan kouluun kuulumisen ja koulutuksen arvostamisen kokemuksia. Sekä kouluun kuulumisen että arvostamisen ovat yhteydessä oppilaan oppimiseen ja kehittymiseen. (Virtanen 2020, 23.)

Osallistumisen-samastumisen mallissa kouluun kiinnittymisen lähtökohta on toiminnallisessa osallistumisessa koulun akateemisiin ja ei-akateemisiin aktiviteetteihin. Osallistuminen parantaa oppilaan koulumenestystä, joka puolestaan edistää oppilaan samastumista koulun ihmisiin ja sen edustamiin arvoihin. Samastuminen heijastuu takaisin osallistumiseen ja osallistumisen-samastuminen-sykli toistuu uudelleen tuottaen oppilaalle koulumenestystä ja kouluun kiinnittymistä. Negatiivisessa kehityskulussa heikko osallistuminen johtaa heikkoon koulumenestykseen, joka puolestaan heikentää samaistumista kouluun. Heikko samastuminen ennustaa heikkoa osallistumista. Negatiivisen kehityskulun päätepiste saattaa olla koulun keskeyttäminen. (Virtanen 2020, 24.)

Virtanen (2020) mukaan kiinnittymisen ulottuvuuksia voidaan käyttää hahmotettaessa oppilas-, luokka- ja koulutason kiinnittymisinterventioita. Interventionäkökulman yhdistäminen osallistuminen-samastuminen-malliin mahdollistaa koulua käymättömille oppilaille tarjottavan tuen hahmottamisen sekä työnjaollisesta että tuen vaikutusmekanismin näkökulmista. Virtanen (2020) on lisännyt malliin käytännön kokemuksesta kumpuavan mekanismin, jonka myönteisistä vaikutuksista oppilaan kouluun sopeutumiseen on myös tutkimusnäyttöä: toivon näkökulman. Toivolla viitataan positiivisen psykologian kognitiivis-emotionaaliseen uskomusjärjestelmään, joka on yksilön luottamusta päästä haluttuun päämäärään. Toivon ajatellaan olevan yksilön verrattain pysyvä piirre, mutta siihen voidaan vaikuttaa interventioilla. Oppilaan kouluun käymättömyys on stressaava tilanne oppilaalle itselleen, hänen perheellensä ja koulun henkilökunnalle. Kun stressaavaan tilanteeseen puututaan, voidaan sen nähdä herättävän toiveikkautta, koska se tarjoaa väylän tilanteen ratkaisemiseksi. (Virtanen 2020, 25.)



Kuvio 3: Osallistumisen ja samastumisen kiertokaavio sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voi-mauttavan valokuvauksen toimintaryhmässä. Kuvio tehtiin Virtasen (2020) esittämää Finn 1989 ja Finn & Zimmer 2012 -kaaviota mukaillen.

Kuviosta 3 nähdään, kuinka nuoren osallistuminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voi-mauttavan valokuvauksen ryhmätoimintaan voi lisätä onnistumisen kokemuksia, joka puolestaan voi herättää toivoa stressaavan tilanteen (kouluakäymättömyys, haasteet vuorovaikutussuhteissa ikäisten kanssa, eristäytyminen kotiin) voittamiseksi. Toivo edistää samastumista ja samastuminen osallistumista. Ryhmässä onnistuminen kohtaamisessa eläimen kanssa voi jo itsessään herättää toivon. Toivon herääminen puolestaan lisää nuoren samastumista ryhmän ja hevostallin ihmisiin ja niiden edustamiin arvoihin, mikä taas lisää osallistumisen halua. Alkuperäisen osallistumisen-samastumisen mallin mukaisesti osallistumisen ja samastumisen välisen suhteen voi luontevasti välittää onnistumiseen hevosen kanssa toimimisessa, joka nostaa todennäköisyyttä samastumiseen ja edelleen osallistumiseen. Violetit pallot kuviossa 3 kuvaavat konkreettisia toimenpiteitä, joilla nuoren ryhmään kuulumiseen pyritään vaikuttamaan. Interventio voi esimerkiksi olla kotikäynti tai muu yhteydenpito ennen ryhmäkertoja tai niiden välissä, ryhmään osallistumisesta sopiminen yksilöllisesti (haetaanko nuori kotoa vai muusta sovitusta paikasta, tuleeeko nuori ryhmään yksin vai vastuuikäisen kanssa, haluaako nuori osallistua toimintaan vai katsoa ensin toimintaa sivusta jne.) sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan dokumentointi valokuvien ryhmäkertojen aikana ja kuvien jakaminen kaikille ryhmäläisille joka ryhmäkerran jälkeen, mikä mahdollistaa ryhmän henkilöihin, hevosiin ja tallin toimintoihin tutustumisen rauhassa omassa kotona. Olennaista on, että interventio lisää ensisijaisesti nuoren osallistumista ryhmän toimintaan.

Kun osallistuminen-samastuminen-sykli on tuottanut nuorelle onnistumisen kokemuksia ja toiveikkautta siinä määrin, että hän kykenee palaamaan esimerkiksi takaisin lähikouluunsa, intervention painopiste muuttuu. Jos interventio on toteutettu muualla kuin lähikoulussa, myös intervention pääasiallinen toteuttaja muuttuu. Kun nuori on mahdollisesti pitkänkin koulutehtävien tekemättömyyden jälkeen saatu takaisin koulutyön pariin tarjoamalla sopivaa haastetta ja onnistumisen kokemuksia, lähikoulussa panostetaan oppilaan kouluun samastumisen tukemiseen. Keskeistä on se, että oppilaalle pyritään takaamaan mahdollisuuksia kokea kouluun kuulumista, toisin sanoen häntä tuetaan ja arvostetaan. (Virtanen 2020, 26.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnan tavoitteena oli, että nuori saisi toivoa herättäviä kokemuksia toimimisesta hevosen ja ryhmäläisten kanssa ja hänen kynnyksensä osallistua muihin ryhmiin ja käydä koulussa ikäistensä kanssa madaltuisi.

## 5 Sosiaalipedagogiikka

Tässä luvussa kerromme, mitä tarkoitetaan sosiaalipedagogiikalla sekä kerromme pienoistutkimuksemme kohteena olleista sosiaalipedagogisia työmenetelmistä, sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja voimauttavasta valokuvauksesta.

Tieteenä sosiaalipedagogiikka yhdistää kasvatustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen näkökulman. Sosiaalipedagogiikka tarkastelee ihmisen kasvua sosiaalisena ilmiönä. Kiinnostuksen kohteina ovat prosessit, joissa ihminen kehittyy ja kasvaa yhteiskunnan sekä yhteisöjen jäseneksi ja jäsenenä. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on kyse yleisestä sosiaalisen kasvun tukemisesta, joka koskee kaikkia sekä toisaalta erityisestä kasvatuksellisesta sosiaalisesta työstä, joka koskee ihmisiä, jotka tarvitsevat erilaisten vaikeuksien vuoksi erityistä tukea. Toiminnan tavoitteena on tukea ihmisten yhteiskunnallista osallisuutta, yhteiskuntaan integroitumista ja samalla pyrkiä lievittämään sekä ehkäisemään syrjäytymistä. Sosiaalipedagogiselle ajattelutavalle on luonteenomaista myös yhteiskunnallinen kriittisyys, eli integraation lisäksi tavoitteena on myös emansipaatio eli vapautuminen elämää tukahduttavista, epätoivottavista rakenteista sekä käytännöistä. Näin ollen sosiaalipedagogiikka pyrkii tukemaan myös kriittisen ajattelun sekä toiminnan valmiuksia. (Suomen sosiaalipedagoginen seura ry 2022.)

Sosiaalipedagogiikka on myös toimintatiede, jossa läheisissä suhteissa toisiinsa ovat teoria ja käytäntö. Teoria on ajattelun väline, joka auttaa kehittämään sekä toteuttamaan käytännön toimintaa. Toiminnassa saatavat kokemukset uudistavat ajattelua sekä muokkaavat samalla teoriaa. Tämän yhteyden ylläpitämiseksi sosiaalipedagogiseen teoriaan pohjautuva sekä käytäntöön kohdistuva tutkimus on välttämätöntä. Sosiaalipedagogiikan keskeisiä teemoja ovat täysipainoisen kansalaisuuden, yhteisöjen sekä yksilöiden omaehtoisen toimintakyvyn ja tasa-arvoisen yhteiselämän vahvistumisen edellytysten ja keinojen tarkastelu kasvatuksen sekä kasvun näkökulmasta. Sosiaalipedagogiikan toimintaympäristöön kuuluu myös

yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen, syrjimiseen ja syrjäytymiseen liittyvät haasteet sekä niiden ennaltaehkäiseminen ja lievittäminen. (Suomen sosiaalipedagoginen seura ry 2022.)

Hämäläinen ja Kurki (1997) esittävät yhtenä sosiaalipedagogisena elementtinä innostamisen käsitteen. Joillekin innostaminen on lähinnä erilaisten vapaa-ajan toimintojen järjestämisen metodi, kun taas toisille se on vahvasti vapauttava sosiaalinen liike ja joillekin se on yksi osallistavan metodologian muoto. Luonteenomaista innostamiselle kuitenkin on, että se on yksi tapa elähdyttää ihmisen herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. Innostaminen herättää ihmisen tietoisuutta, organisoii ihmisiä ja saa heidät liikkeelle. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen (osallistuminen), ihmisten välisen tasavertaisen subjekti-subjektisuhteen (dialogin) kehittämiseen sekä yhteiskunnan muutoksiin ja sopeutumisen muotoutumiseen siten, että ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi sekä omassa että yhteisöjen kehityksessä. (Hämäläinen ja Kurki 1997.)

Sosiaalipedagoginen toiminta on asiakkaiden konkreettista auttamista heidän pyrkimyksissään rakentaa parempaa arkea ja hallita olosuhteitaan (osallistaminen-osallistuminen, vahvistaminen-vahvistuminen). Toiminnan lähtökohtana ja päämääränä on aina paremman arjen konkreettinen edistäminen. Työntekijä osallistuu toimintaan koko persoonallaan. Hänen ei tarvitse peittää minuuttaan saavuttaakseen ihmisten luottamuksen ja saadakseen heidät kiinnostumaan asiastaan. Olennaista sosiaalipedagogisessa työssä on asiakkaiden vuorovaikutus- ja kommunikaatio-ongelmien ja oppimis- ja ymmärtämispuutosten ymmärtävä työstäminen. (Hämäläinen ja Kurki 1997.)

### 5.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus

Lapsilla on perusluonteessaan inhimillinen tarve kiintyä eläimiin. Lapset haluavat ottaa kontaktia eläimiin, haluavat rakastaa eläimiä ja toivovat, että eläimet rakastaisivat heitä takaisin. Kotieläimillä on lapsille suuri merkitys ja ne saavat lapsessa aikaan elämäniloa ja kotoisan tunnelman. Varsinkin lapset, joilla saattaa olla erityistarpeita tai haasteita, nauttivat eläimistä kovasti. Monesti lapset ja nuoret kokevat, että yhteys eläimien kanssa on parempi kuin ihmisten kanssa. Lapsen ollessa eläinten kanssa, hänen minäkuvansa voi muuttua ja yhteys muihin ihmisiin ja ympäristöön helpottua. (Karvonen ja Poskiparta 2012.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu ihmisen ja hevosen vuorovaikutukseen talliyhteisössä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pääelementteinä ovat yhteisöllisyys, toiminnallisuus sekä elämyksellisyys hevosen kuitenkin ollessa pääosassa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tukee asiakkaan sosiaalista kasvua ja hyvinvointia hevosen kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalisen kuntoutuksen muoto. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on aikuisten ohjaamana ja ennalta suunniteltua. Ohjaajaksi sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan voi opiskella ammatillisena täydennyskoulutuksena.

Pääsyaatimuksena on kasvatus-, terveys- tai sosiaalialan korkeakoulututkinto tai muu tähän soveltuva korkeakoulututkinto. (Suomen ratsastajain liitto ry 2022.)

Ihmisen ja eläinten välistä suhdetta on tutkittu jo 1980-luvulta lähtien. Ihmiset ovat hyödynneet eläinten läsnäoloa jo kauan. Tieto siitä, kuinka eläin pystyy vaikuttamaan ihmiseen, lisääntyy koko ajan. Useat tutkimukset osoittavat, että eläimet lisäävät ihmisten psyykkistä hyvinvointia samalla parantaen ihmisen itsetuntoa. Eläimen koskettaminen ja pelkkä läsnäolo auttaa ihmistä rauhoittumaan. Eläimet toimivat ihmiselle peilinä, jonka avulla ihminen kykenee ymmärtämään paremmin omaa käytöstään sekä oppimaan vuorovaikutustaitoja. Eläimestä huolehtiminen on ihmiselle kuntouttavaa. Ihmiselle on hyvin tärkeää kokea, että hän kykenee antamaan hoivaa ja huolenpitoa. Vastuun kantaminen eläimestä voi pikkuhiljaa siirtyä myös toisiin ihmisiin sekä vastuun ottamiseen. Tunteiden sanoittaminen on myös usein helpompaa eläimelle kuin ihmiselle. Eläimen kanssa käyty vuorovaikutus pystyy kehittämään ihmisten välisiä vuorovaikutustaitoja. Läsnäolollaan eläimet pystyvät tuomaan tukea ja turvaa, joka saa nuoren luottamaan hevoseen. Parhaimmassa tapauksessa nuori voi pystyä kokemaan eläinten kanssa jotakin, mitä ei ole ennen kokenut. (Honkanen 2013.)

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on osoitettu olevan vaikutuksia yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Hevostoiminnalla on paljon tutkittuja hyötyjä, mutta hyödyt riippuvat asiakkaasta. Hevonen pystyy tutkitusti vaikuttamaan ihmiseen jo pelkällä olemuksellaan. Hevoset ovat herkkiä eläimiä, jotka aistivat ihmisen tunnetilan ja energian. Hevonen on kooltaan niin suuri, ettei ihminen pärjää sille fyysisesti. Hevonen kykenee pakottamaan asiakkaan fyysisellä olemuksellaan toimimaan vuorovaikutustaitojensa pohjalta ja kehittämään niitä. Hevonen kykenee auttamaan asiakasta säätämään omia tunteitaan ja opettaa itseilmaisua. Hevonen kykenee toimimaan ihmisen peilinä, jolloin asiakas kykenee paremmin tunnistamaan tunnetiloja ja käyttäytymistä. (Heinämäki 2018.)

Myös Rokka (2011) on saanut samanlaisia tutkimustuloksia kuin Heinämäki (2018). Hevosilla on tapana herättää ihmisille tunteita jo pelkästä näkemisestä. Ihminen voi olla hevosesta kiinnostunut tai hänelle voi herätä halu päästä kosketuksiin hevosen kanssa. Hevonen voi herättää ihmisessä myös ihastusta, kun taas toiselle hevosen näkeminen voi olla jännittävä tapaus. Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus perustuu lähinnä ihmisen käyttämään elekieleen, kosketukseen sekä liikkeisiin. Hevonen kykenee tulkitsemaan ihmistä ja vastaa ihmisen tekemiseen omalla käytöksellään ja liikkeillään. Ihminen pystyy oman kehonkielen harjoittamisella vaikuttamaan hevoseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että hevonen on terve ja käyttäytyy lajityypillisesti ihmisen seurassa. Hevonen pystyy aistimaan ihmisen tunnetiloja. Se, miten ihminen kokee hevosen, vaikuttavat hänen tiedostamattomat tulkintansa, uskomuksensa sekä mielikuvansa. (Rokka 2011, 82-83.)

Tehtyjen tutkimusten perusteella voidaan arvioida, että hevostoiminnalla on ollut positiivinen vaikutus asiakkaiden toimintakykyyn. Hevostoiminta pystyy aktivoimaan asiakasta sekä se luo asiakkaalle arkeen rytmiä. Hevosten hyvinvoinnin kautta asiakas kykenee näkemään, mitkä ovat hyvinvoinnin tärkeimmät osa-alueet, kuten säännöllinen ruokailu, riittävä lepo, liikunta sekä hygienia. Näiden kautta toiminta pystyy opettamaan asiakkaalle perustarpeista huolehtimista. Asiakkaat ovat kokeneet hevoselle puhumisen helpompana kuin esimerkiksi ohjaajan kanssa puhuttaessa. Yhteisen tekemisen ja päämäärän ohessa vaikeistakin asioista puhuminen on helpompaa kuin pienessä tilassa. Fyysinen rasite ja toiminta voi auttaa pahaa oloa purkautumaan. Elämyksien sekä toiminnan kautta asiakas pystyy itse oppimaan käsittelemään epäonnistumisen kokemuksia ja kääntämään ne onnistumisen kokemuksiksi, joka puolestaan vahvistaa pysyvyyden tunnetta ja itsetuntoa. Hevosen kanssa ollessa asiakkaan pitää olla läsnä ja kärsivällinen. Läsnä olemisen taito vähentää stressiä ja keskittää ihmisen hetkeen sekä mielentilaan. Hevostoiminta pystyy opettamaan asiakkaalle läsnäoloa sekä rentoutumista. Fyysinen rasitus voi myös parantaa asiakkaan unen laatua sekä määrää. (Heinämäki 2018.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan myötä asiakkaat ovat kokeneet heidän sosiaalisten taitojen sekä sosiaalisten suhteiden parantuneen. (Pitkänen 2008, 47).

Beetz ym. (2012) tutkimuksen mukaan eläimen sekä ihmisen välien vuorovaikutus parantaa oppimista sekä lisää eläimen ja ihmisen oksitosiinin tuottamista. Eläinten läheisyys näyttää vaikuttavan ihmisaivojen kemiaan ja siten ihmisen hyvinvointiin. Erityisesti eläimen merkitys korostuu silloin, jos ihmisellä on traumaattisia kokemuksia taustallaan. Lisäksi on tutkittu, että eläinavusteista terapiaa käyvillä ihmisillä on parempi elämänlaatu sekä sosiaaliset suhteet kuin sellaisilla, jotka eivät käy eläinavusteisessa terapiassa. Eri tutkimuksien mukaan ihmisillä, jotka omistavat eläimen on pienempi verenpaine sekä sydämen syke verrattuna niihin, joilla ei eläintä ole. Eläimen omistaminen vähentää myös masennuksen, ahdistuksen ja yksinäisyyden kokemuksia samalla vähentäen veressä kortisolin eli stressihormonin määrää. (Beetz, Julius, Turner & Kotrschal 2012.)

## 5.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aiemmat tutkimukset

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on tutkittu jonkin verran opinnäytetöissä. Vahosalmi (2015) tutki, millaisia kokemuksia hevostoiminta antoi nuorille ja millainen merkitys hevostoiminnalla oli koettuun hyvinvointiin. Tutkimuksen mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta kehitti asiakkaisen tunteiden käsittelyä sekä niiden tunnistamista. Tutkimuksessa asiakkaat kokivat, että hevostoiminta opetti heille kärsivällisyyttä, läsnä olemisen taitoa, rauhoittumista sekä rauhallisuutta. Hevoset opettivat asiakkaille kärsivällisyyttä ja käytännön asioiden hoitoa. (Vahosalmi 2015.)

Lauronen (2010) tutki opinnäytetyössä vanhempien arviointien avulla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta sekä hyödyllisyyttä ADHD-lapsen päivittäisiin toimintoihin. Tutkimuksessa kohderyhmänä oli seitsemän vanhempaa, joiden neljä ala-asteikäistä poikalasta olivat osallistuneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kuntoutusjaksolle. Laurosen tutkimustulosten mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikaansaamat muutokset ovat näkyneet selkeästi lapsen itsetunnon ja itsehillinnän parantumisena. Hevonen pystyy opettamaan lapselle vuorovaikutustaitoja ja uusia käyttäytymismalleja. Hevonen myös kasvattaa lasta ja opettaa lasta kohtelemaan toisia oikeudenmukaisemmin. (Lauronen 2010.)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on tutkittu myös nuorten aikuisten keskuudessa. Parkkinen (2014) tutki, miten sosiaalipedagoginen hevostoiminta pystyy kuntouttamaan nuorta aikuista, jolla on ongelmia elämänhallinnan ja itsensä johtamisen kanssa. Taustatekijöinä miehellä oli kaksisuuntainen mielialahäiriö, aikuisiän ADHD sekä päihderiippuvuus. Tutkimus oli toteutettu tapaustutkimuksena, joka koostui kymmenestä asiakkaan kanssa käydystä sosiaalipedagogisesta hevostoimintakerrasta. Parkkisen tutkimuksen mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta paransi asiakkaan elämänhallintaa ja itsensä johtamisen taitoja sekä edisti yksilön toimintakykyä. Hevosen kanssa toimiminen rauhoitti asiakasta. Parkkisen tutkimuksen asiakas arvioi, että hänen alkoholinkäyttönsä harveni ja riippuvuuksien hallinta helpottui itsensä johtamisen taitojen myötä. (Parkkinen 2014.)

### 5.3 Voimauttava valokuvaus

Voimauttava valokuvaus on suomalaisen valokuvaaja sekä taide- ja sosiaalikasvattajan Miina Savolaisen kehittämä terapeuttisesti suuntautunut sosiaalipedagoginen menetelmä, jonka taustana on vuosina 1998-2006 toteutettu ”Maailman ihanin tyttö” -valokuvausprojekti. Savolainen toteutti yhteisöllisen valokuvausprojektin kymmenen Hyvösen lastenkodin nuoren kanssa. Savolaisen mukaan nuoret saivat projektin aikana korjaavan sekä hyväksyvän katseen kokemuksista häneltä valokuvaajana, läheisiltä sekä vierailta ihmisiltä. Tämän avulla nuoret oppivat katsomaan itseään rakastavammin, luottamaan muihin paremmin sekä arvostamaan itseään enemmän. Voimauttava valokuvaus on rekisteröity tuotemerkki ja sen käyttämiseksi tulee käydä menetelmäkoulutus. Ennen kuin voi valokuvata toisen henkilön kanssa, menetelmän käyttäjän tulee tutkia oman elämänsä valokuvia ja kohdata omakuvansa. (Savo-lainen 2009.)

Voimauttavan valokuvan menetelmä perustuu valokuvien kykyyn tallentaa, jäsentää elämäntarinaa, identiteetin erillisiä puolia ja rooleja sekä perheen tai yhteisön ihmissuhteita ja yhteistä historiaa. Valokuvaus pystyy irrottamaan hetken todellisuuden jatkumosta ja painotta sen arvoa ja tärkeyttä kuvassa oleville ihmisille. Valokuvan terapeuttinen voima perustuu sen elämyksellisyyteen ja todistusvoimaan. Valokuvalla voi näyttää muille sekä itselleen arjen asioissa taka-alalle jääviä asioita omasta itsestään, joita ei muutoin huomaisi. Arkikäytössä valokuvia yleensä otetaan, jotta saataisiin jokin konkreettinen muisto tapahtuneesta asiasta,

vaikka tiedetään sen samalla olevan rajallinen, jopa mahdollisesti kuvaajan käsittelemä otos. Tämä mahdollistaa mielikuvituksen ja todellisuuden limittäisen käsittelyn kuvien avulla. Kuvien avulla voidaan tehdä unelmista totta. Valokuvat linkittyvät myös kuvattavana olevan ihmisen elämäntarinaa. Valokuvien avulla voidaan palata ajassa taakse-päin sekä mahdollisesti pystytään kuvan avulla käsittelemään menneisyydessä tapahtuneita ja keskeneräiseksi jääneitä asioita. Valokuvien avulla ihminen kykenee myös tarkastelemaan omaa itseään eri valossa. Kuvat kykenevät tavoittamaan sellaisia asioita, joita ihminen ei voisi muutoin ilmaista. Valokuva myös pelkistää asioita. Valokuva on kaksiulotteinen, pysähtynyt sekä rajattu näkökulma todellisuuteen. Pelkistämällä asiat saadaan näyttämään selkeämmiltä ja ymmärtäväisemmiltä. Välillisesti valokuvan katsominen on aina jollain tapaa oman elämän tulkitsemista, jossa kuvan tuoma informaatio linkittyy katsojan tapaan hahmottaa todellisuutta. Omakuvien kautta voi pystyä katsomaan itseään lempeämmin. Perhettä tai vaikka työyhteisöä kuvaamalla voi nähdä nämä ihmiset uudessa valossa. (Savolainen 2009.)

Valokuvaustilanteessa tasavertaisuus ja toisen ihmisen tarpeiden kuuntelemisen aiheuttama vuorovaikutus on lähentävää. Tämä auttaa tajuamaan toisen ihmisen kohtaamisen ydintä. Voimauttavan valokuvaamisen perusajatuksena on voimaantuminen (empowerment), ihmisen sisältä lähtevä sisäisen voimaantumisen ja kasvamisen prosessi, jota toinen ihminen ei voi tehdä toiselle. Tämän takia voimauttavan valokuvauksen ehdoton edellytys on tasavertaisuuden lähtökohta, joka voidaan taata henkilökohtaisella kokemuksella ennen kuin menetelmää käytetään muihin. Valokuvaaminen voi olla myös vallankäyttöä. Oleellista voimauttavassa valokuvauksessa on, että ihminen löytää ne asiat, joita haluaa valokuvauksen avulla tehdä näkyväksi tai vahvistaa. Valokuvan kannalta itsemäärittely tarkoittaa sitä, että ihmisellä on oikeus valita, mitkä palaset ovat hänen todellista persoonaansa tai osa hänen todellista elämäntarinaansa ja, mitä kuvat taas heijastavat kuvaajan toiveista. (Savolainen 2009.)

Valokuvaustilanteissa vuorovaikutuksen tasavertaisuutta opitaan vaihtamalla rooleja, jolloin päästään kokemaan luottamuksen rakentamista kuvaajan sekä kuvattavan roolista. Menetelmää soveltavan ihmisen on tärkeää kohdata ensimmäiseksi omakuva ja kokeilla, miltä tuntuu tulla kuvatuksi toisen ihmisen toimesta. Kuvaustilanteen edellyttämä tasavertaisuus opettaa toisen ihmisen tarpeiden kuuntelemista verbaalisella ja non-verbaalisella tasolla myös kuvaamistilanteen ulkopuolella. Voimauttavan valokuvan menetelmä pystyy myös purkamaan hierarkiaa sekä vallankäyttöä niissä yhteisöissä, joissa sitä käytetään. Voimaantuminen on koettu hyväksi ja tarpeelliseksi lähestymistavaksi. Ihmisen omat arvot voivat olla ristiriidassa sen kanssa, mihin ihminen arjessaan joutuu panostamaan oman aikansa ja energiansa. Ihmiselle tärkeiden ihmissuhteiden vaalimiseen ei aina jää tarpeeksi aikaa. Eri suunnista ulkoapäin tulevat vaatimukset aiheuttavat väsymystä, arvostiriitoja, suorituspainetta sekä riittämättömyyden tunnetta. Tämä voi aiheuttaa sen, että ihminen kokee, ettei hänen arvostamat piirteet omassa itsessään pääse esille. (Savolainen 2009.)

#### 5.4 Voimauttavan valokuvauksen aikaisemmat tutkimukset

Menetelmän kehittäjän, Miina Savolaisen (2009), lisäksi kokemukset voimauttavan valokuvauksen käytöstä ja vaikutuksista asiakkaisiin on saatu opiskelijoiden lopputöistä.

Johanna Laine (2016) etsi vastauksia pro gradu -tutkielmassaan kysymykseen, millaisia tarinoita A-klinikalla asiakkaina olevat naiset kertovat omasta elämästään ja sitä, miten he kokivat ryhmän aikana voimaantuvansa. Erittäin merkittävää naisten tarinoissa oli se, että miten äidit tiedostamattaan tuottivat vastakkaista puhetta sellaisesta naiseudesta ja äitiydestä, joka usein A-klinikalla asioivien naisten äitiyteen liitetään. Äitien ymmärrys omaa elämää ja tilannetta kohtaan lisääntyi. Äidit kuvasivat, että he saivat lisää energiaa. Äidit myös kokivat suunnittelevansa elämäänsä enemmän ja unelmoivansa enemmän tulevaisuuden asioista. Äitien kokemuksen mukaan armollisuus itseään kohtaan lisääntyi, itseluottamus ja itsearvostus kasvoivat sekä itsetuhoiset ajatukset vähenivät. Kaikki naisista kokivat, että samantyyppisten kokemusten jakaminen ryhmätilanteessa toisten naisten kanssa oli tärkeää. Kaikkien äitien mielestä sosiaalityöhön kaivattaisiin lisää ryhmätoimintaa ja nimenomaan naisille ja äideille suunnattua omaa ryhmää. (Laine 2016.)

Jonna Lehikoisen (2012) YAMK-opinnäytetyön kehittämistehtävän tarkoituksena oli lisätä tietämystä päihderiippuvuudesta toipuvien miesten isyyden kokemuksesta. Toisena tarkoituksena oli kehittää yhteisölliseen päihdeyksikköön vanhemmuuden voimavarojen ja toimintatapojen vahvistava menetelmä soveltaen voimauttavan valokuvauksen periaatetta. Voimauttava valokuvaus auttoi miehiä näkemään hyvää omassa toiminnassaan isänä, jäsentämään isyyttä ja siihen liitettyjä merkityksiä. Työskentely vaikutti miesten voimaantumisen kautta perheiden toimintaan ja todellisti lapsen kokemusta ja isän merkitystä lapsen hyvinvoinnille. Yhteisöltä saatu palaute tuki miehiä ja reflektio auttoi yhteisön jäseniä tunnistamaan omia kehittymishaasteita vanhemmuudessaan. Tutkimuksen mukaan voimauttava valokuvaus näyttäisi sopivan menetelmänä yhteisölliseen päihdekuntoutusyksikköön. Vanhemmuutta tukevana työmenetelmänä sen etuja ovat konkreettisuus, sovellettavuus sekä voimavarakeskeisyys. (Lehikoinen 2012.)

Kellokumpu, Lähde ja Rappe (2016) selvittivät valokuvan, valokuvauksen sekä eläinten käytön hyödyntämistä toimintaterapiassa kuunnellen toimintaterapeutin näkemyksiä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten toimintaterapeutit käyttävät kyseisiä menetelmiä ja mitä hyötyjä he kokevat menetelmien käytöstä saavan työhönsä. Toimintaterapeutit kertoivat hyödyntäneensä menetelmiä monipuolisesti erilaisten taitojen hankintaan, valmiuksien vahvistamiseen sekä apuvälineenä. Isossa roolissa näiden menetelmien käytössä oli itsetunnon vahvistaminen. Itsetunnon vahvistaminen oli näiden menetelmien käytössä isossa roolissa. Menetelmät toivat esiin uusia puolia asiakkaista, ja tunteita, joita muuten ei näytetty. Terapian alussa on hyvin tärkeää selvittää, onko valokuvaus tai eläimet asiakkaalle merkityksellisiä.

Merkityksellinen toiminta motivoi parhaimmillaan yrittämään uusia tai haastavia asioita. Silloin kun valokuvausta käytetään interventiona, voi prosessi olla pitkäkestoinen ja sisältää toimintoja hyvin laajasti. Tämän prosessin lopputuotteena voidaan esimerkiksi tehdä kuvakirja. (Kellokumpu, Lähde ja Rappe 2016.)

Torven (2018) opinnäytetyö on osana ”Kehokuva hyvinvoinnin tukena” -hanketta (KEHUVA, 2017-2019). Hankkeen tavoitteena oli kehittää vahvuuslähtöinen ravitsemuskasvatuksen työtapaksi holistista työtettä. Tutkimus osoitti, että voimauttava valokuva -menetelmän lähestymistapa valokuvien käyttämiseen identiteettityössä on voimauttavaa: koulutuksen monitasoinen valokuvatyöskentely muutti tapaa tarkastella kuvia ja itseään kuvissa. Armollisempi suhtautuminen itseensä kuvissa heijasteli samaa positiivista muutosta myös valokuvatyöskentelyn ulkopuolelle. Niille, joilla oli kehotyytymättömyyttä, menetelmä tarjosi toimivia työkaluja ja korjaavia kokemuksia osana pitkäaikaista prosessia kehonkuvan parantamiseksi. Tutkimus myös näytti, että voimauttava valokuva on asiakasta arvostava työskentelytapa ammattilaisen avuksi kehonkuvaan liittyvissä teemoissa. Näiden lisäksi voimauttavan valokuvauksen menetelmäkoulutus vahvisti Vamoksen työntekijöiden tapaa kohdata asiakasnuori. (Torvi 2018.)

## 6 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme tavoite on esittää, kuinka sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus tuovat esiin luovien sosiaalipedagogisten menetelmien mahdollisuuden lastensuojelun tukitoimina. Haastatteleamalla nuoria ja heidän vastuuikäisiansa voimme saada selville, ovatko sosiaalipedagogiset menetelmät ja ryhmätoimintaan osallistuminen esimerkiksi lisänneet nuoren itsetuntemusta ja vahvistaneet nuoren sosiaalisiin tilanteisiin osallistumista ryhmän aikana ja sen jälkeen. Tutkimuskysymyksemme on: Kuinka lastensuojelun palveluissa olevat nuoret ja vanhemmat ovat kokeneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnan.

### 6.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden välisinä merkityskokonaisuuksina. Nämä kokonaisuudet vuorostaan ilmenevät ihmisistä lähtöisin olevina ja ihmiseen päättyvinä tapahtumina, kuten toimintana, ajatuksina, päämäärien asettamisina ja esimerkiksi yhteiskunnan rakenteina. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tavoittaa tutkittavan omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Näiden kuvauksen oletetaan sisältävän asioita, joita ihminen pitää itselleen merkityksellisinä. Tutkittavan kokemukset eivät tule koskaan tyhjentävästi ymmärretyiksi. Tutkija asettaa kysymyksiä ja

tematisointeja oman kokemuksen ja ymmärryksen varassa ja tämän avulla hän myös ymmärtää ja tulkitsee tutkimuksen kohdetta. Tutkijan on siksi tärkeä kysyä tutkittavalta miksi-kysymyksiä mitä-kysymysten sijasta. (Vilka 2015.) Lisäksi laadulliselle tutkimukselle on olennaista, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinnan ei pidä olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Eskolan (2007) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pieni haastateltavien määrä (6-8) on sopiva, kun puhutaan esimerkiksi opinnäytetyön otoksesta. (Tuomi ja Sarajärvi 2018.)

Opinnäytetyötutkimamme tarkoituksena on tuoda esille asiakkaiden oma ääni ja kysyä heidän kokemuksiansa ryhmätoiminnasta. Koska ryhmätoiminnan menetelmät ovat voimauttava valokuvaus ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta, niin kokemukset menetelmistä ovat yksilöllisiä ja niihin liittyy ajatuksia ja tuntemuksia, jotka tulevat parhaiten esille, kun asiakas saa kertoa niistä itse keskustelemalla. Valitsimme haastateltaviksi viisi asiakastapausta, joka koostui neljästä nuoresta ja viidestä vastuuikäisestä. Puhumme opinnäytetyössämme vastuuikäisistä, sillä osalla toimintaryhmiin osallistuneista nuorista oli vastuuikäisenä vanhempi ja osalla lastensuojelun sosiaaliohjaaja. Tutkittavien joukko oli sattumalta heterogeeninen eli monimuotoinen. Osa haastateltavista esimerkiksi osallistui ryhmätoimintaan suunnitellusti ja osa erityisjärjestelyin, suurin osa oli mukana toiminnassa ensimmäistä kertaa, ja muutama oli ollut jo vuosi sitten sekä osalla oli kokemusta hevosista ja osalla ei.

## 6.2 Dialoginen teemahaastattelu

Teemahaastattelu sijoittuu muotonsa puolesta avoimen haastattelun sekä lomakehaastattelun väliin. Haastattelu ei etene yksityiskohtaisten ja valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan hieman väljemmin kohdennettuihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on hieman enemmän strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä aiempien tutkimusten sekä aihepiirin tutustumisen pohjalta valmistellut teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin vapaasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Teemahaastattelulla tarkoitetaan keskustelunomaista tilannetta, jossa käydään läpi ennalta sovittuja teemoja. Teemojen läpikäyntijärjestys on vapaamuotoinen, eikä kaikkien haastateltavien kanssa pyritä puhumaan samoista teemoista yhtä laajasti. Teemat voidaan listata ranskalaisin viivoin ja niiden alle voidaan lisätä apukysymyksiä. Teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto esimerkiksi silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista asioista ja ilmiöistä. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2021.)

Teemahaastattelu edellyttää huolellista aihepiiriin perehtymistä sekä haastateltavien tilanteen tuntemista, jotta haastattelu pystytään kohdentamaan tiettyihin teemoihin. Sisältö- ja tilanneanalyysi on siis tärkeää teemahaastattelussa. Käsiteltävät teemat valitaan tutkittavaan aiheeseen perehtymällä. Teemoihin kohdennettua haastattelua on myös helpompi ryhtyä

analysoimaan teemoittain. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että tutkijan ennalta asettamat tiedot eivät välttämättä ole samat kuin teemat, jotka aineistoa analysoimalla osoittautuvat olennaisesti aineiston sisältöä sekä tutkimusaihetta jäsentäviksi. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2021.)

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun voidaksemme kysyä nuorilta ja vastuuikäisiltä kokemuksia liittyen ryhmätoiminnan eri osa-alueisiin ja edetä haastattelussa vapaammin haastateltavan kiinnostuksen mukaisesti. Haastatteluissa käytettiin haastattelurunkoa, johon on teemoiteltu kysymyksiä liittyen sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, voimaannuttavaan valokuvaukseen, ryhmätoimintaan ja palveluun liittyen (LIITE 2 ja 3: Nuoren ja aikuisen haastattelurunko).

Dialogisessa tutkimuskäytännössä tutkija ei ole vain kyselijä tai haastattelija vaan aktiivinen keskusteluun osallistuja. Haastattelu toimii kysymys-vastaus-mallilla, kun taas dialogista haastattelua ohjaa kuuntelu-puhe-malli. Dialogissa tutkija voi tehdä myös aloitteen, koska ilman kommunikaatiosuhdetta dialogia ei voi syntyä. Dialogissa ei riitä, että tutkija erittelee omat oletuksensa tutkimusraporttiin, vaan hänen on tuotava ne avoimesti keskusteluun mukaan. Oletuksena on, että tutkimustilanteessa tutkijan ennako-oletukset toimivat eräänlaisena sisäänmenoväylänä dialogiin. (Tuomi ja Sarajärvi 2018: 90-93.)

Tutkittavien haastatteluissa oli luontaista käyttää dialogista haastatteluotetta, sillä tutkit-tavat olivat haastattelijalle ryhmätoiminnan kautta entuudestaan tuttuja. Tutkija oli ryhmäohjaajan roolissa tehnyt havaintoja, joiden perusteella hän pystyi tekemään haastateltaville lisäkysymyksiä ryhmätoiminnan ilmiöistä ja haastamaan tutkittavan myös oikaisemaan haastattelijan omia käsitystä asioiden kulusta. Haastattelijalla oli myös vastaavasti mahdollisuus kertoa haastateltaville enemmän ryhmätoiminnan taustalla olevista ajatuksista, kuten esimerkiksi siitä, että ryhmän vetäjän ajatus oli antaa ryhmäläisille tilaa ja aikaa tutustua toisiinsa omassa tahdissa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2022) ohjeen mukaan kaikkien Suomessa toimivien tutkijoiden on noudatettava ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita ja pyydettävä tarvittaessa ihmistieteiden eettisen toimikunnan lausunto ennen tutkimukseen ryhtymistä. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tiedot esitetään siten, ettei henkilöitä voi tunnistaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022). Haimme pääkaupunkiseudun haastateltaville tutkimuslupia ja pyysimme pienoistutkimuksellemme eettistä ennakoarviota Pää-kaupunkiseudun ammattikorkeakoulun ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. Saamamme ohjeen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022) mukaan tutkimus oli toteutettava siten, että kunnioitamme tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta eikä tutkimuksesta aiheudu tutkittavina oleville ihmisille ja yhteisölle merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Nuoret ja aikuiset saivat ennen haastattelua nähtäväkseen tutkivan informointilomakkeen\* ja

haastattelukysymykset\* sekä allekirjoittivat tutkittavan suostumuslomakkeen\*, jotka olivat olleet liitettynä eettisen toimikunnan lausuntopyyntöön. Lisäksi huostaanotetuilta haastattelutilta tuli pyytää huoltajan suostumus\* haastattelua varten. Tutkittavan informointilomake käytiin suullisesti läpi ennen haastattelua, jotta haastateltava oli tietoinen, mitä tietoja hänestä kerätään ja miten tietoja käsitellään. Nuorten kohdalla tämä käytiin pääsääntöisesti läpi niin, että lapsen vastuuikäinen oli samaan aikaan kuulolla. Tutkittavia oli tärkeää informoida siitä, että haastatteluun osallistuminen on aina vapaaehtoista ja haastattelun voi keskeyttää minä hetkenä hyvänsä eikä haastattelusta kieltäytyminen vaikuta asiakkaan mahdollisuuksiin saada lastensuojelun palveluita jatkossa. Suoritimme aineistonkeruun haastattamalla nuoret ja vastuuikäiset. Jo haastattelutilanteessa vältimme puhumasta asiakkaasta hänen omalla nimellään. Nauhoitimme haastattelut. Haastattelumateriaali oli tutkimuksen ajan vain opinnäytetyön tekijöiden tiedossa.

\*Ennakoarviointia koskevan lausuntopyynnön tulee sisältää: peruste lausunnon pyytämiseksi, tutkimussuunnitelma, tutkimuksesta vastaavien henkilöiden yhteystiedot ja heidän tekemä arvio tutkimuksen eettisyydestä, tutkittaville henkilöille toimitettava tiedote ja mahdollinen suostumuslomake sekä muu tutkittaville annettava materiaali (esimerkiksi haastattelurunko), aineiston-hallintasuunnitelma ja tieteellisen tutkimuksen tietosuojailmoitus, jos tutkittavista kerätään tunnisteellisia tietoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022).

## 7 Aineiston analyysi

Perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksen perinteissä, on sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Toiselle ryhmälle on tyypillistä se, että analyysia ohjaa teoreettinen analysointi ja toiseen ryhmään kuuluvat ne analyysimuodot, joita lähtökohtaisesti ei ohjaa jokin teoria, mutta niihin voidaan soveltaa suhteellisen vapaasti monenlaisia teoreettisia lähtökohtia. Meidän tutkimuksemme analyysimenetelmä on teoriaohjaava analyysi, jossa on teoreettisia kytkentöjä siten, että teoria voi toimia apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Kaikkiaan analyysista on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava vaan paremminkin uusia ajatusuria avaava. Tutkimuksen aineisto voidaan kerätä hyvinkin vapaasti ja aineiston analyysivaiheessa edetään aluksi aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa tuodaankin analyysia ohjaavaksi ajatukseksi tutkimuksessa esiin nostettu teoria siten, että ihmisten kokemuksia tarkastellaan teorian tavoin jaoteltuna. (Tuomi ja Sarajärvi 2018.)

Ensin kerätty aineisto kuunnellaan läpi ja kirjoitetaan auki sana sanalta. Lähtökohdiltaan teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla kuten aineistolähtöinen analyysikin. Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on alkuperäisdatan pelkistäminen eli redusointi siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäollennainen pois. Tämä voi olla joko datan tiivistämistä

tai pilkkomista osiin. Datan redusoinnin jälkeen seuraa aineiston klusterointi eli ryhmittely. Tällöin aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Luokittelua jatketaan niin, että alaluokkia yhdistelemällä muodostetaan yläluokkia ja yläluokkia yhdistelemällä muodostetaan pääluokkia, jotka nimetään aineistosta nousevan kuvaavan aiheen mukaan (Taulukot 2 ja 3). (Tuomi ja Sarajärvi 2018.)

Esimerkkejä alkuuperäisistä ilmauksista	Esimerkkejä pelkistyksistä	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokka
<p>”...mulla ei ehkä niin ollut kavereita, kun mä en ollut oikein koulussa ikinä, niin ei mulla oikein ollut kavereita silloin...”</p> <p>”...kun tiesi että että vaikka olisi mennyt niinku huonosti päivä ettei olisi käynyt koulussa ja sitten tiesi niinku että siinä pääsee sitten illalla niin oli se kyllä joo silleen kiva juttu ja sitten se oli just semmoinen että vaikei sinne kouluun sitten jaksaisikaan joku päivä mennä niin silti olisi jotain niinku tekemistä arkena, koska sitten se meni jossain vaiheessa semmoiseksi, että ei oikein ollut mitään arkisin kun ei just käynyt siellä koulussa niin sitten ei ollut oikein yhtään mitään...”</p>	<p>Ei ollut kavereita, koska en ollut koulussa.</p> <p>Vaikka oli ollut huono päivä, koska en ollut koulussa, niin illalla oli kivaa tekemistä. Muuten ei ollut mitään tekemistä. Tuli kiva fiilis ja jaksamista.</p>	<p>Yksinäisyys</p> <p>Osattomuus vs. osallisuus</p> <p>Koulu on nuorelle iso määrittävä tekijä osallisuuden kokemuksen suhteen.</p> <p>Huonouden tunne</p> <p>Toivo, jaksaminen</p>	<p>Riski syrjäytyä</p> <p>Kouluikäisyttömyys</p> <p>Tilanteen vaikutus nuoren itsetuntoon</p> <p>Osallisuuden kokemus</p> <p>Toivo</p>	<p>Kouluikäisyttömyys on syrjäyttävä tekijä.</p> <p>Osallisuus hyväksi koetussa toiminnassa kohottaa itsetuntoa ja antaa toivoa.</p>

Taulukko 2: Esimerkki nuoria koskevan aineiston pelkistämisestä ja luokittelemisestä.

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmauksista	Esimerkkejä pelkistyksistä	Alaluokat	Yläluokat	Päälouokka
<p>”...se kohtaamisen pelko on niinku tosi tosi iso. Mutta sitten taas kun mietit, kun me käydään jossakin, niin ei sitä kukaan huomaisi täällä yhtään millään tavalla, että se on niinku koulumaailmaan sidoksissa ja nuoria paljon, niin sitten hän menee semmoiseksi vaisuksi”...”hän lopulta uskalsi sen hevosen lähelle mennä niihin kuviin sitten kun otettiin siellä niitä kuvia”...”Hän kuitenkin halusi sitten sinne”...”Omasta mielestä ryhmän nuoret oli tosi kivoja nuoria tavallaan niinku tuntuu, että että he niinku suhtautui kivasti kaikkiin...”</p>	<p>Nuorella on haasteita kohdata ikäisiään, jos heitä on paljon ja tämä näkyy koulussa.</p> <p>Kun liikumme yhdessä, niin haasteet eivät näy ulospäin.</p> <p>Nuori uskalsi mennä hevosen lähelle omiin valokuviin.</p> <p>Haasteista huolimatta nuori halusi tulla paikalle.</p> <p>Ryhmän nuoret olivat mielestäni kivoja nuoria, jotka suhtautuivat hyvin kaikkiin.</p>	<p>Haaste olla isossa ryhmässä</p> <p>Haaste olla ikäistensä kanssa</p> <p>Haasteet ovat tilanne- ja paikkasidonnaisia, liittyvät kouluun.</p> <p>Turvalliseksi koettu paikka/ryhmä</p> <p>Vastuuaikuinen koki ryhmän nuoret empaattisina.</p>	<p>Haasteet vuorovaikutuksessa oman ikäisten kanssa</p> <p>Koulupoissaolot ja sitä kautta syrjäytymisen riski</p> <p>Pienessä suljetussa ryhmässä on turvallista olla.</p> <p>Ryhmäläisillä on samanlaisia kokemuksia ja siten ymmärrystä toisiaan kohtaan.</p>	<p>Sosiaalisten tilanteiden pelko hankaloittaa koulunkäyntiä ja syrjäyttää nuorta.</p> <p>Nuori ja aikuinen kokivat toimintaryhmän turvalliseksi.</p>

Taulukko 3: Esimerkki vastuuaikuisia koskevan aineiston pelkistämisestä ja luokittelemisestä.

Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa ne tuodaan jo valmiina, ilmiöstä jo tiedettynä. (Tuomi ja Sarajärvi 2018.)

Tutkimuksessamme ilmeni aineistolähtöisen analyysin tuloksena nuorten kohdalla esimerkiksi käsitteet ”Kouluakäymättömyys on syrjäyttävä tekijä.” ja ”Osallisuus hyväksi koetussa toiminnassa kohottaa itsetuntoa ja antaa toivoa.” (Taulukko 2). Vastuuikäisiä koskevassa aineiston analyysissä ilmenivät käsitteet: ”Sosiaalisten tilanteiden pelko hankaloittaa koulunkäyntiä ja syrjäyttää nuorta.” ja ”Nuori ja aikuinen kokivat toimintaryhmän turvalliseksi.” (Taulukko 3). Esimerkkeinä nämä aineiston analyysistä nousseet käsitteet ovat yhdenmukaisia teoriapohjasta ja aiemmista tutkimusta nousevien käsitteiden kanssa. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teorialähtöisessä sisällönanalyysissä kategoriat määritellään aikaisemman tiedon perusteella, ja niihin etsitään aineistosta sisältöjä niitä kuvaamista lausumista. Seuraavassa luvussa esitämme aineistomme tutkimustuloksia ryhmittelemällä ne valmiiden käsitteiden alle.

## 8 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyön tutkimustehtäviin otettiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoimintaan osallistuneita nuoria sekä heidän vastuuikäisiänsä. Ryhmätoiminta oli toteutettu syksyllä 2020 ja haastattelut tehtiin kaksi vuotta myöhemmin.

Haastateltavina oli viisi asiakastapausta, neljä nuorta ja viisi aikuista. Haastatellut nuoret olivat ryhmän aikana iältään 13-17-vuotiaita. Haastattelut toteutettiin nuorten omissa kodeissa, lastensuojelulaitoksessa tai tietokoneen avulla etänä, mikäli haastattelua ei muuten saatu hoidettua. Haastattelut tehtiin niin, että nuori ja aikuinen haastateltiin eri aikaan. Haastateltavat olivat haastattelijan kanssa pääosin kahdestaan. Haastattelijana toimi ryhmätoimintaan osallistunut ryhmän vetäjä. Haastatteluihin varattiin tunti aikaa.

Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet ryhmätoimintaan, jota toteutettiin kahdelle eri ryhmälle. Kuudesta nuoresta koostuva ryhmä kokoontui yhteensä seitsemän kertaa ja viimeiselle tapaamiskerralle nuori sai ottaa mukaan yhden itselleen tärkeän ihmisen. Ryhmän kokoontumistiheys oli vaihteleva; tapaamiset olivat pääosin kerran viikossa ja mukana oli myös viikonloppu, jona ryhmä kokoontui molempina päivinä. Ryhmän kesto oli noin kaksi kuukautta. Yhteen ryhmäkertaan oli varattu aikaa neljä tuntia sisältäen ryhmätoiminnan sekä bussimatkat hevostallille ja takaisin. Ryhmään kuuluivat nuorten lisäksi kolme islanninhevosta, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ohjaajat, kokemusasiantuntija

avustajana sekä bussikuski. Hevostallilla oli vaihtelevasti muuta talliväkeä paikalla. Koronapandemian takia jokainen nuori istui bussissa omalla penkkirivillä kasvomaskein varustettuna, ja tallilla oli altistumisien minimoimiseksi mahdollisimman vähän muita harrastajia samaan aikaan paikalla. Voimauttavan valokuvauksen ohjaaja valokuvasi nuorten toimintaa tallilla dokumentaarisesti ja jakoi kuvat kaikille ryhmäläisille sekä otti nuorista omia kuvia yhtenä sovittuna ryhmäkertana sekä sinä päivänä, jolloin nuorilla oli mukanaan kutsumansa vierailija.

Kerromme alaluissa ensin yleisesti nuorten ja vastuuaikeisten kokemuksista ryhmätoimintaan osallistumisesta ja jaottelemme sitten tutkimustulokset haastattelurungon (Liite 2 ja 3) mallin mukaan, jotta lukija saisi kuvan eri sosiaalityön menetelmien käytön tuloksista, vaikka menetelmäkokemusten erottaminen toisistaan on haasteellista toiminnassa, joka oli suunniteltu 1 eri menetelmien yhdistelmäksi.

### 8.1 Nuorten omat kokemukset ryhmätoiminnasta

Nuorten kokemuksia kartoittava aineisto kertoi tutkijoille, että koulupoissaolot ja kouluikämyttömyys tuottavat nuorelle ikäviä tuntemuksia, ulkopuolisuutta ja yksinäisyyttä. Mielekäs tekeminen, jossa on ennestään tuttuja elementtejä (esimerkiksi hevonen tai eläin), luo kivaa tunnelmaa ja jaksamista arkeen, joka tuntuu muuten raskaalta ja jossa kohtaa epäonnistumisia.

Nuorten kokivat ryhmätoiminnan mielekkäänä, koska he tunsivat kuuluvansa ryhmään, olivat osallisina ryhmässä ja kokivat, että heidät hyväksytään ryhmässä sellaisina kuin he ovat. Nuorilla oli luottamus toisilta ryhmäläisiltä saatavaan tukeen ja empatiaan. He kokivat, että ryhmäläiset ja ohjaajat auttoivat heitä tarvittaessa hevosten kanssa ja että he auttoivat mielellään muita, joilla ei vielä ollut osaamista olla hevosten kanssa. Sitoutumisesta kertoo se, että nuoret sanoivat osallistuneensa jokaiselle ryhmäkerralle. Poissaolon syyt olivat koulutöiden teko tai sairastuminen. Yksi nuori suositteli ryhmää vastaavassa tilanteessa olevalle nuorelle muun muassa kannustaen: ”Kokemusta hevosista ei tarvitse olla, sillä sua opetetaan ja autetaan vähitellen tutustumaan siihen hevoseen.”

Ryhmässä olo koettiin turvallisena, sillä pieni ja suljettu ryhmä, talliympäristö tilana ja hevosen mukana olo toiminnassa mahdollistivat osallistuneille nuorille mahdollisuuden toimia omilla mukavuusalueillaan ja ottaa askeleita epämukavuusalueille hallitusti ja vapaaehtoisuuden pohjalta. Nuoren oli myös helppo palata takaisin omalle mukavuusalueelleen ja siten vähentää ja säädellä sosiaalista kuormittumista. Nuoret kokivat, ettei ryhmässä olo ollut kiusallista ikäistensä parissa, koska heillä oli samalla tekemistä. Hevoset puhumattomina olentoina antoivat nuorille luvan olla hiljaa ja halutessaan nuoret pystyivät ottamaan kontaktia toisiin ryhmäläisiin luontevasti juuri hevosten kautta. Nuoren oli myös mahdollista ottaa hevositoiminta ja voimauttava valokuvaus omana itsenäisenä prosessina, kunhan ohjaajat olivat

varmistaneet, että tämä oli nuoren toive eikä hän kokenut olevansa ryhmän ulkopuolella vastoin tahtoaan. Nuoret kertoivat halunneensa kohdata muut ryhmäläiset omassa tahdissaan ja määritellä, kuinka lähelle itseään he päästivät heidät. Osa koki, että ryhmän kesto oli sen verran lyhyt, etteivät he halunnet tutustua toisiin nuoriin kovinkaan paljon. Nuoret kokivat, että itsenäisyyden ja ryhmässä olon säätelyn lisäksi ryhmässä olon kuormittavuutta vähensi se, ettei paikalle tarvinnut tulla itse ja bussimatkat sai viettää halutessaan puhelimella omassa rauhassa. Myös saman hevosien tai parin kanssa toimiminen vähensi ryhmässä olon sosiaalista kuormittavuutta. Nuoret antoivat myönteistä palautetta siitä, että ryhmässä oli saanut olla oma itsensä ja heidän yksilölliset toiveensa ja haasteensa oli otettu huomioon.

Nuorten osallistumista ryhmään helpotti tieto siitä, kuka heitä oli ryhmässä vastassa ja mitä ryhmätoiminta tulisi pitämään sisällään (ennakointi). Hevosien mukana oloa omassa valokuvissa pidettiin turva-asiana; nuori ei ollut kuvaushetkinä kuvissa yksin, vaan hevonen oli kuvissa nuoren mukana. Omien kuvien valintaan vaikutti se, miten hyvin nuoren ja hevosen välinen vuorovaikutus välittyi kuvasta katsojalle eli nuorelle itselleen. Valikoidessaan omia valokuvia nuoret eivät olleet niinkään kiinnittäneet huomiota siihen, miltä he itse näyttivät, vaan miltä hevonen näytti ja millainen tunnelma kuvista välittyi.

Nuoret kokivat vierailupäivän mahdollisuutena näyttää tärkeille ihmisilleen, mitä he osasivat ja tulivat siten myös nähdyiksi erilaisina ja erilaisessa ympäristössä kuin kotona tai esimerkiksi koulussa.

### 8.1.1 Osallisuus ryhmätoiminnassa

Suurin osa nuorista kuvasi ryhmässä toimimista omaikäisten kanssa haastavana. Nuorista kaikki mainitsivat, että ryhmätoiminnassa ei ollut paineita tulla muiden nuorten kanssa toimeen, vaan nuori sai itse päättää, toimiiko ryhmässä yksin vai toisten kanssa. Osa nuorista oli halunnut ottaa ryhmätoiminnan henkilökohtaisena prosessina ja päättänyt toimia pääsääntöisesti yksin. Nuorten mielestä eläimen kanssa toimiminen auttoi luomaan suhteita muihin ryhmäläisiin ja se tuntui nuorten mielestä luontevalta tavalta ryhmäytyä.

Alussa vaikeampaa puhua samanikäisille, mutta niiden aikuisten kanssa oli heti helpompi olla. Mut sitten kun se niinku jatkui, sitten oli kanssa helpompi jutella niiden muidenkin kanssa.

Mulla oli ehkä sellainen rooli et mä vetäydyin. Tykkäsin siitä roolista, koska nyt mä sain niinku olla yksin siinä kohtaa, koska mä halusin olla yksin. Mä en halunnut olla muiden kanssa kavereita enkä mitään.

Siinä oli se porukka, niin oli koko ajan seuraa siellä ja pystyi muiden kanssa juttelemaan niistä hevosista ja tehdä yksin niinku sitten kavereiden kanssa juttua siellä. Ja sitten kun käytiin niin monta kertaa niin heistä tuli kumminkin silleen hyvinkin tuttuja niin se oli niinku silleen erilaista, että pääsi tekemään muiden kanssa sitä.

Nuorten haastatteluissa tuli ilmi myös vertaistuen tärkeys. Nuorista osa mainitsi ryhmän olleen turvallinen paikka, koska he pystyivät samaistumaan toistensa ongelmiin. Nuoret kuvasivat ryhmän ilmapiiriä positiiviseksi ja kannustavaksi. Nuoret kokivat, että pystyivät pyytämään muilta nuorilta apua, mikäli joku oli kokeneempi hevosten kanssa. Kokeneemmat ryhmäläiset kokivat saaneensa itseluottamusta siitä, että saivat opastaa kokemattomimpia nuoria. Ryhmässä oli mukana myös nuoria, jotka olivat vuotta aikaisemmin osallistuneet ryhmätoimintaan ja kokivat sen helpottaneet osallistumista toimintaan uudelleen.

Kyllä se oli helpompaa, kun tiesi vähän silleen, että mitä siellä just tehdään ja että tiesi asiat jo aikaisemmin, niin sitten se ei ollut niin vaikeata itselle, kun sitten joutuu vaan niinku tottuu niihin uusiin ihmisiin eikä niinku kaikkeen uuteen heti, niin kyllä se helpotti että oli käynyt aikaisemminkin siellä.

Jokainen ryhmäläinen kuvasi ryhmätoiminnan ohjaajia helposti lähestyttäviksi. Lisäksi nuorten oli luontevampaa olla vuorovaikutuksessa ryhmän ohjaajien kanssa. Nuoret kertoivat myös, että oli helpottavaa, että ryhmän ohjaajissa oli hevosasiantuntija sekä aikuinen, jonka he olivat tavanneet jo ennen ryhmätoimintaa.

#### 8.1.2 Sosiaalinen hevostoiminta menetelmänä

Suurin osa nuorista koki hevosen kanssa toimimisen mieluisana ja heille hevonen ja erityisesti eläimen mukana olo ryhmässä oli kimmoke osallistua ryhmään.

En mä olisi varmaan muuten just lähtenyt, että se oli ehkä semmoinen niinku houkutin kun muutenhan mä niinku vältän kaikki tuommoiset asiat, mutta siinä oli ehkä just se houkutin että pääsee niinku tekemään jonkun ryhmän kanssa tuollaista kivaa.

Osa nuorista oli aikaisemmin käsitellyt hevosta, joten hevosten kanssa toimiminen oli heille tuttua. Osalle nuorista hevonen oli isona eläimenä jopa pelottava ja tällöin jo hevosen lähelle tuleminen vei oman aikansa. Nuoret pitivät positiivisena sitä, että ryhmässä oli mukana nuoria, joilla oli entuudestaan hevosharrastustaustaa, koska heiltä sai tarvittaessa opastusta ja tukea hevosen hoidossa. Nuoret nostivat esille sen, että eläimiin on helpompi saada yhteys kuin ihmisiin. Nuorista jokainen mainitsi, että eläimen kautta oli helpompaa olla vuorovaikutuksessa muiden nuorten kanssa.

Kun siinä on koko ajan semmoinen tekeminen niin sitten se ei ole vaan sellaista niinku vähän kiusallista tuijottamista vaan toisten kanssa. Semmoinen tekeminen koko ajan ja se helpottaa niinku itseä.

Nuoret kokivat poikkeuksetta, että eläimeltä saatava hyväksyntä on ollut heille tärkeä ja korjaava kokemus. Nuoret pysähtyivät kuuntelemaan ja ymmärtämään hevosta, miksi hevonen käyttäytyy sinä hetkenä tietyllä tavalla sekä kohtaamaan hevostenkin huonoja päiviä

(hevonen oli esimerkiksi kipeä tai ei suostunut käyttäytymään siten kuin siltä odotettiin). Kaikki nuoret olivat ymmärtäväisiä hevosten oikuttelevuutta kohtaan. Haastavien tilanteiden yli päästiin yleensä huumorin kautta.

Ne hevoset oli niinku omanlaisia. Jokainen hevonen ja eläin on omanlaisensa. Sen oma juttu niinku omat tunteet.

Nuorista suurin osa kertoi, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vaikuttanut omaan hyvinvointiin sekä toimintakykyyn. Nuorista osa koki olonsa rauhallisemmaksi ryhmätoiminnan aikana. Hevosen kanssa toimiminen ja toisten ryhmäläisten auttaminen koettiin palkitsevana asiana. Nuori koki oppivansa, osaavansa ja olevansa sitä kautta hyvä jossakin.

Osaan ehkä ottaa muita enemmän huomioon. Kun oon ollut semmoinen, että en mä oikein huomaa muita ihmisiä just vaikka semmoisessa tilanteessa, mutta siellä on niinku pakko huomata ne kaikki muutkin.

### 8.1.3 Voimaannuttava valokuvaus menetelmänä

Osa nuorista koki kuvattavana olemisen luontevana ja mukavana. Osa nuorista taas kertoi, ettei kuvattavana oleminen ole mieluisaa. Nuoret, jotka kuvasivat valokuvattavana olemisen olevan epämukavaa, kertoivat kuitenkin, että he olivat saaneet vaikuttaa kuvattavana olemiseen ja kuviin niin, että kuvattavana oleminen ei enää tuntunut epämieluisalta. Osa nuorista sanoi, että oli niin keskittynyt hevoseen, että unohti kokonaan kuvaajan. Hevosen läsnäoloa kuvissa kuvattiin rauhoittavaksi ja helpottavaksi tekijäksi.

Ei ole mitään lemppari hommaa olla valokuvattavana. Mutta tossa kun sitä ei silleen huomannut, kun otettiin valokuvia mitä oltiin itse suunniteltu, niin ei silleen huomannut, että milloin musta otettiin kuvia niin se oli vähän erilainen kokemus, vapaampi ja sitten kun siinä sai olla sen eläimen kanssa, niin etenkin ehkä helpompaa.

Osa nuorista oli tarkastellut ja valinnut kuvat hevosen perusteella ja osa kuvasta saadun tunnelman vuoksi. Jokainen nuori oli kuitenkin kuviin tyytyväinen ja osalla on kuvia itsellään esillä esimerkiksi omassa huoneessa tai sosiaalisessa mediassa. Nuoret toivat myös ilmi, että muiden kuvien näkeminen oli heille mieluisaa. Nuoret kokivat saaneensa positiivista palautetta omista kuvistaan ryhmän muilta nuorilta. Nuorista suurin osa kuvasi itsetuntonsa kohentuneen.

Siitä mä tykkäsin tosi paljon, että se oli kiva että sitten sai niinku itse valita ne kaikista niinku itselleen mieluisimmat ja lemppari kuvat.

Nuoret kertoivat valinneensa vaatteet sekä muut ehosteet kuvauspäivään sen perusteella, mitä hän halusi kuvien välittävän katsojalleen. Jokainen nuori oli etukäteen miettinyt, miten haluaa olla kuvissa ja miltä haluaa näyttää. Jokaisella haastateltavalla nuorella on valokuva-albumi tallessa ja he kertoivat, että valokuvien avulla heillä on ryhmästä paljon muistoja. Nuoret olivat saaneet ensimmäisellä automatkalla ryhmätoimintaan nähtäväkseen Miina

Savolaisen (2008) ”Maaailman ihanin tyttö” -teoksen, jossa on Savolaisen ikuistamia kuvia lastenkodin tytöistä ainutlaatuisissa maisemissa.

No muutenkin mä tykkään ottaa kuvia. Mä tykkään niinku saa jotain kuvia ja sitten semmoista muistoa itselleen. Ihan sama onko siellä huono kuva vai hyvä kuva, niin jotain muistoa itselleen.

Nuoret toivat ilmi myös sen, että voimauttava valokuvaus voisi toimia myös niin, että nuoret ottaisivat toisistaan kuvia. Osa koki, että tähän tarvitaan enemmän ryhmäkertoja, jotta nuoret tulisivat tutuiksi toisilleen. Osalle nuorista valokuvaus oli tutumpi asia kuin hevosten kanssa toimiminen.

#### 8.1.4 Kokemukset palvelun mielekkyydestä

Nuoret nostivat esille sen, että oli helpottavaa nähdä ryhmän ohjaajaa ennen ryhmän alkamista. Osa nuorista kertoi, ettei olisi varmasti lähtenyt ryhmätoimintaan, mikäli heille ei olisi tultu henkilökohtaisesti kertomaan ryhmätoiminnan sisällöstä. Kotikäynnit koettiin positiivisena asiana.

Ryhmään kyyditseminen nähtiin poikkeuksetta hyvänä asiana. Suurin osa nuorista kertoi, ettei olisi päässyt paikalle, mikäli kyytejä ei olisi ollut. Kodista tai muualta hakeminen oli hyvä asia, joka kannusti nuorten mielestä lähtemään ryhmään joka kerta.

Jokainen tutkimukseen osallistunut nuori toivoi, että ryhmä olisi ollut pidempikestoista, jotta se olisi jäänyt nuorille harrastukseksi. Nuoret olisivat halukkaita osallistumaan uudestaan ryhmän toimintaan, ja toimintaa voisi kehittää esimerkiksi leirimäiseen suuntaan. Osa nuorista olisi myös halukkaita toimimaan mahdollisissa jatkoryhmissä vastuunuorena, joka opastaa uusia ryhmäläisiä.

Mieluusti lähtisin tommoiseen niinku mukaan, kun mä tykkään just auttaa. Kun itse laittoi hevosen nopeasti valmiiksi ja sitten vaan katsoi silleen, että ok nyt tarjoan apua.

Nuoret kokivat itselle tärkeän ihmisen kutsumisen mukaan toimintaan hyvänä asiana. Nuoret kertoivat, että oli kiva päästä näyttämään tärkeälle ihmiselle, mitä he osaavat tehdä hevosen kanssa. Lisäksi esille nousi se, että nuorista oli kiva päästä kodin ulkopuolelle oman vastuuikäisen kanssa ihan kahdestaan ja tehdä yhdessä mieluisia asioita.

Se sano niin, että se tykkäsi. En tiedä oikeesti. Mut mä tykkäsin aika paljon siitä päivästä.

#### 8.2 Vastuuikäisten kokemukset nuorten ryhmätoiminnasta

Nuorten vastuuikäiset toivat tutkimuksessa esiin, ettei nuori ole halunnut ottaa vastaan sitä apua, mitä hänelle on tarjottu, palvelut ovat olleet riittämättömiä, sopimattomia tai

saavuttamattomissa ilman oman aikuisen vahvaa tukea. Nuoren oli sitä vastoin helpompi ottaa sellaista tukea vastaan, josta hänellä oli entuudestaan kokemusta ja kynnys osallistua mukaan toimintaan laski sillä, että ryhmäohjaaja kävi nuorelle tutun vastuusosiaalityöntekijän kanssa kertomassa palvelusta suoraan asiakkaalle hänen toivomassaan paikassa. Nuori sai samalla ryhmän ohjaajasta luottoaikuisen, joka oli aina mukana ryhmässä. Nuorella oli myös aikaa työstää mielessään ryhmään tulemistä ennen sen alkamista ja tämä koettiin tarpeellisena prosessina. Hevonen koettiin kimmokkeena osallistua toimintaan ja hevonen oli välikappale, jonka välityksellä oli helppo keskustella halutessa toisten ryhmäläisten kanssa. Se, että ryhmässä keskustellaan hevosen tarpeista voikin toimia niin, että nuori oppii havaitsemaan omia tarpeitaan. Hevonen auttaakin nuorta eikä nuori vain hevosta.

Osa vastuuajuisista toi esiin, että vaikka nuorella ei ollut kykyä käydä sillä hetkellä koulussa, niin nuori pystyi osallistumaan ryhmätoimintaa ja sen koettiin olevan ainoa aktiviteetti kodin ulkopuolella, johon nuori osallistui ilman omaa aikuista tai oman aikuisen kanssa. Aikuiset kokivat nuorten ryhmätoimintaan osallistumisen mahdollistuneen kyytien järjestämisen myötä. Matalankynnyksen palvelun ja hevosten mukana olon koettiin tuoneen nuoren elämään positiivista sisältöä. Aikuiset kokivat, että mikäli nuoren vointi olisi ollut ryhmän aikana parempi, niin nuori olisi voinut hyötyä toiminnasta eri tavalla. Palvelun vahvuutena nähtiin se, että siitä tehtiin sopiva juuri kyseiselle nuorelle ja hänen oli mahdollista osallistua toimintaan omien kykyjensä mukaan. Ryhmän vetäjät järjestivät esimerkiksi yhden ylimääräisen illan, jolloin ryhmäläisen oli mahdollista tutustua hevosiin ja paikkaan ilman muuta ryhmää.

Vastuuajuiset toivat esiin, että ryhmään osallistuminen toi nuorelle innokkuutta ja elämän iloa. Nuori koki pärjäävänsä sekä oppi hoitamaan hevosta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja antoi nuorille sitä enemmän vastuuta hevosten hoidosta ja ryhmäläisten opastamisesta, mitä enemmän nuoret jo entuudestaan osasivat ja oppivat olemaan hevosten kanssa. Ryhmässä asetelma auttaja-autettava toimi vuorovaikutustekijänä sekä nostatti auttajan itse-tuntoa ja autettavan uskallusta kysyä neuvoa. Nuorilla oli toiminnassa monen-laisia vahvuuksia, jotka oli hyvä tehdä näkyviksi. Toiset osasivat hoitaa ennestään hevosia, toisen taas rohkaisivat toisia ryhmäläisiä mukaan toimintaan ja joku voitti pelkonsa kohdata muut ryhmäläiset ja hevosen. Vastuuajuisien mukaan nuoret olivat kertoneet heille kokemuksiaan ryhmässä olost, ja nuoret olivat odottaneet seuraavaa ryhmätapaamista. Osalla nuorista jännitys toimintaa ja toisia ryhmäläisiä kohtaan väheni ryhmän edetessä. Sosiaalipedagogiset menetelmien käytön koettiin tuovan esiin kivoja, hyviä ja voimaannuttavia asioita. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen nähtiin lähtevän liikkeelle positiivisen kautta; tarkoitus ei olisi korjata, vaan tukea ja vahvistaa nuorta. Vastuuajuiselle tuli tunne, että joka kerta kun hänen nuorensa onnistui tulla paikan päälle, niin nuori saattoi kokea, että toiminta oli mielekästä ja oli kiva, kun tuli mentyä. Aikuisen mukaan, mikäli nuori ei olisi halunnut osallistua, niin ei häntä olisi saanut väkisin mihinkään.

Vastuuikäiset kokivat hevosen läsnäolon madaltaneen nuorten kynnystä olla ryhmätoiminnassa mukana. Hevosen kautta oli helppo lähestyä muita nuoria ja oppia, että hevonen tuntee ja pelkää samalla tavalla kuin ihminen. Hevosen avulla nuoren oli myös helpompi saada ajatukset pois sosiaalisen vuorovaikutuksen paineesta ja keskittyä hiljaa vieretysten tekemiseen aktiivisen keskustelun sijasta. Toinen vastuuikäinen toi puolestaan esiin, että hänen nuorensa alkaa vasta puhumaan, mikäli kyse on hevosista. Aikuisten mukaan nuorten kanssa voidaan käydä myös keskusteluja hevosen toiminnasta ja miettiä yhdessä, miltä aikuisesta tuntuu, kun nuori ei vastaavasti toimi toivotulla tavalla. Vastuuikäiset toivat esiin, että voimauttavien valokuvien valitseminen ja kuvien katsominen yhdessä nuoren kanssa oli heitä yhdistävä tekijä. Joidenkin nuorten oli haastavaa ottaa aikuisten positiivista palautetta kuvistaan vastaan, mutta aikuinen oli kokenut, että nuoren oli ryhmätoiminnan jälkeen helpompi asettua kuvattavaksi hänen sitä pyytäessä. Aikuiset toivat esiin, että myös valokuvauksessa pääosaa esitti dialogi hevosen kanssa, joka tekee nuoren asettumisen valokuvattavaksi helpommaksi. Kuvattavana olo kohdistui hevoseen ja nuoren väliseen vuorovaikutukseen eikä niinkään nuoreen itseensä. Vastuuikäiset kokivat, että sosiaalipedagogiset menetelmät mahdollistivat nuoren tunnesäätelyn ryhmässä ja näin ollen ryhmässä oli helpompi olla.

Osa vastuuikäisistä toi esiin, että vaikka ryhmätoiminnan sisältö oli heidän nuorelleen mieluista, niin nuoren sosiaalisen jaksamisen ollessa vähäinen ja voinnin kartoituksen vasta alkamassa, ryhmätoiminta aiheutti nuorelle kuormittavuutta ja vaati palautumisaikaa. Näiden aikuisten mukaan heidän nuorellensa olisi sopinut väljempi kokoontumisrytmi. Monelle aikuiselle oli tullut mielikuva, että nuoret olivat ryhmässä omista oloistaan eikä heillä ollut kauheasti yhteyttä keskenään. Sen sijaan ryhmän aikuisista oli tullut positiivinen kuva sekä avustajasta, jonka kanssa nuori oli jutellut. Yksi aikuinen toi esiin, että hänen mielestään oli hieno juttu, ettei hänen nuortansa yritetty väkisin saada toimimaan toisen ryhmäläisen kanssa. Sama aikuinen koki, että ryhmäläisistä olisi varmasti ollut potentiaalia kavereiksi, jos aikaa olisi ollut enemmän ja oma nuori olisi rohkaistunut olemaan ryhmäläisten kanssa.

Vastuuikäiset kokivat, että vierailukerta ryhmässä oli kivasti järjestetty. Aikuisten ja nuorten ei ollut pakko viettää ryhmässä aikaa, vaan kukin pari sai tehdä hevosen kanssa juttuja itsenäisesti ja vaihtaa luontevasti kuulumia toisten nuorten ja aikuisten kanssa. Aikuiset ottivat vierailukerran pääosin yhteisenä aikana oman nuoren kanssa. Yksi vanhempi toi esille, ettei ollut nähnyt nuorensa sitä arkuutta, jota hän oli kuvitellut näkevänsä hevosen kanssa toimimisessa. Aikuiset kokivat, että nuorelle oli ollut tärkeää, että aikuinen näkee, kuinka hän osaa käsitellä hevosta ja on ylpeä siitä, että nuori osaa. Osa aikuisista kertoi jutelleensa vierailupäivänä muiden aikuisten kanssa ja havainneensa, että muilla oli vähän samanlainen elämäntilanne kuin heillä itsellään. Aikuiset pitivät lastensuojelun asiakkuudesta puhumista vaikeana ryhmän ulkopuolella, koska he kokivat sillä olevan hirveän huono maine edelleen. Aikuiset toivat esiin, että olisivat halunneet ja tarvinneet jonkunlaista vertaistukea toisista vanhemmista jo aikaisemmin.

Osa vastuuikäisistä koki olevansa ainoana aikuisena nuoren tukena vaikeassa elämäntilanteessa. Ryhmätoiminta mahdollisti siten vanhemmalle turvallisen vapaan hetken ja tämä koettiin tärkeänä oman jaksamisen kannalta. Aikuinen koki suhteensa nuoreen liiankin läheisenä ja hänelle oli helpottavaa, kun oma lapsi luotti muihinkin aikuisiin. Aikuiset kokivat tehneensä vapaa-ajalla paljon lastensa eteen, jotta heillä olisi kaverisuhteita.

Yhden aikuisen mielestä ratkaisevinta nuoren osallistumisessa ryhmään haasteista huolimatta oli se, että nuori koki saaneensa jotain apua, että joku ajatteli hänen hyvinvointiansa ja kysyi nuorelta, mitä hänelle kuuluu. Toinen aikuinen ei osannut arvioida, saiko nuori apua konkreettisesti tämän palvelun kautta vai kokonaisuutena sen prosessin aikana, mitä hän oli lastensuojelun asiakkuudessa. Joka tapauksessa avun saaminen näkyi nuoren mielialassa ja reipastumisessa. Aikuiset kokivat sosiaalipedagogiset menetelmät sopivina tukimuotoina muiden palveluiden rinnalla. Nuoren auttamiseksi koettiin tarvittavan psykiatrista tai psykologista tukea.

#### 8.2.1 Ryhmätoiminnan kuormittavuus ja onnistumisen kokemukset

Haastatteluissa vastuuikäiset toivat ilmi ryhmätoiminnan haasteita nuorille, mutta myös ryhmätoiminnan hyötyjä. Vastuuikäiset toivat ilmi nuorten sosiaalisten taitojen puutteet ja sosiaalisten tilanteiden kuormittavuuden. Vastuuikäisistä suurin osa kuvasi ryhmätoimintaa nuorelle hyödylliseksi sekä mieluisaksi. Osa vanhemmista kertoi, että oli huomannut ryhmän nuorelle kuormittavaksi ja nuori oli sosiaalisesti kuormittunut ryhmätoiminnan jälkeen. Kuormittumista vastuuikäiset kuvasivat sosiaalisten taitojen puuttumisella ja sillä, että ryhmätoiminta on usein sosiaalista kanssakäymistä. Kuitenkin vastuuikäiset kuvasivat ryhmän luonetta niin, että nuorille annettiin mahdollisuus olla ja toimia yksin, eikä ryhmäytymisestä ollut liikaa paineita. Osa vastuuikäisistä toivoi kuitenkin, että nuorten kanssa olisi voinut tehdä enemmän ryhmäytymistä, jolloin nuoret olisivat saaneet paremmin ja luontevammin kontaktia toisiinsa.

Häntä jännitti hirveästi, kun siellä oli niinku muita nuoria ja sitten tietenkin uusi paikka, mutta kun nämä tulivat tutummaksi ja näin, niin hän oikein odotti että hän pääsee ja mä huomasin kyllä muutosta siis siinä mielessä, että hän oli niinku hirveän innostunut siitä.

Sosiaalinen jaksaminen, että sitä ei ollut kovin paljon, että sitten se vaati semmoista palautumisaikaa yleensä aika paljon että, vaikka se oli se hevostoiminta, vaikka se oli kiva juttu ja mukava.

Kuulosti ihan hyvältä, että oli niinku ollut se sama hevonen plus sitten se pari, mutta myöskin se että välillä vaihdettiin sitä paria niin mun mielestä tosi hyvä. Mä luulen, että ainakin hänen tapauksessa niin toi oli niinku tosi sopiva juttu.

Esille tuotiin myös se, että ryhmätoiminta toi nuorille harrastuksen ja toiminnan kodin ulkopuolelta, jota nuorilla ei sinä hetkenä ollut. Vastuuikäisistä osa koki myös ryhmätoiminnan

tuoneen heille helpotusta ja omaa tilaa hengähtää arjesta. Vastuuikäisillä oli turvallinen olo päästää nuori mukaan ryhmätoimintaan, koska ryhmän toiminnasta oli annettu kattavasti ennakotietoa ja ryhmän ohjaaja oli vierailut kotona.

Siinä kohtaa hänellä nää oli varmaan ainoa sellainen niinku säännöllinen harrastus tai mikään missä hän niinku kävi kodin ulkopuolella eli se oli yksi tai siinä hetkessä varmaan ainoa paikka niinku tällainen mikä oli hänelle semmoinen oma minusta irti oleva toiminta, jossa sai niinku olla sitten itsenäisenä.

Ja myöskin koen sen silleen, että mä pystyin oikeasti niinku, kuulostaa ehkä tyhmältä, mutta jopa rentoutuu kun mä tiesin että hän on niinku turvallisessa seurassa ja näin. Että hän on nyt siellä ja mulla on aikaa tässä.

Suurin osa vastuuikäisistä kuvasi nuorten vuorovaikutusta muihin nuoriin heikkona, mutta ryhmän ohjaajiin vahvana. Vastuuikäiset kokivat, että ryhmän ohjaajat olivat antaneet nuorille tarpeeksi vastuuta sekä ottaneet hyvin nuorten mieltymykset huomioon. Jokainen vastuuikäinen kuvasi ryhmätoiminnan olleen nuorelle mieluisaa. Ryhmätoiminnan vaikutuksia vastuuikäisten mielestä oli esimerkiksi nuoren rauhallisempi käytös sekä itsetunnon huomattava lisääntyminen.

Kuulet siis äänestäkin jo sitten, että kun toinen on oikeasti kokenut että siitä on ollut hyötyä. Näyttäytyy mulle niin että on ehkä vähän sosiaalisempi, pystyy ottamaan niinku kontaktia ihan niinku täysin ventovieraisiin ihmisiin ilman että saa jonkun paniikkikohtauksen. Niinku vahvistaa omaa itsetuntoa. Siis se on ollut semmoinen asia mikä on niinku näkynyt.

Kuulin nimenomaan siitä mitä hän oli hevosen kanssa tehnyt ja miten hevonen oli ehkä saattanut rauhoittaa, mutta vähemmän sitten sitä mitä niinku oli vaikka muiden kanssa tehty, nimenomaan keskittyi aika paljon siihen hevoseen.

Osa vastuuikäisistä toivoi, että ryhmätoiminta olisi ollut pidempikestoista, koska sekä nuori että vastuuikäinen kokivat toiminnan hyväksi ja hyödylliseksi. Ryhmätoiminnan kertojen tiheys oli osan mielestä hyvä, mutta osa ehdotti, että ryhmäkertoja olisi väljemmin.

Mä luulen, että kun hän on hitaasti lämpiävä, niin mä luulen varmaan että voisi olla pidempi aika, mutta se voi tietysti tulla raskaaksi se että jos on tosi usein viikonloput sitten niinku kiinni, mutta vois olla pidempi aika sitten, ja että ei olisi molempina päivinä esimerkiksi vaan toisena päivänä viikonloppu-na.

### 8.2.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta - itsensä ylittämistä ja voimaantumista

Jokainen haastateltava vastuuikäinen koki sosiaalipedagogisen hevostoiminnan hyvänä ja hyödyllisenä nuorelle. Esille tuotiin eläinten vaikutus kohderyhmän nuoriin ja se, kuinka eläimen läsnäolo poistaa sosiaalisten tilanteiden pelkoa, jolloin vuorovaikutus on luontevampaa myös muiden ihmisten kanssa. Vastuuikäiset kuvasivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan antavan nuorille positiivisia kokemuksia itsestään sekä omasta toiminnastaan. Vastuuikäisistä osa nosti esille sen, että nuorten eri lähtökohdat eläinten kanssa toimimiseen oli toimiva

asetelma, sillä kokeneemmat nuoret antoivat kokemattomimmille rohkeutta olla hevosen kanssa vuorovaikutuksessa.

Hän sattuu rakastamaan hevosia muutenkin ihan yli kaiken, joten se oli siis semmoista toimintaa mikä oli hänelle tuttua ja turvallista ja hän tykkäsi niistä ja tietää olevansa hyvä siinä niin. Ja sitten se kuitenkin kasvattaa sitä itsetuntoa, että hei no, mä osaankin ehkä vähän enemmän kuin te muut. Niin ja sitten, että ei se mitenkään niinku korostunut siellä sillä tavalla, että enemmänkin semmoisena, että hän pystyi auttamaan muita.

Kyllähän tuommoinen iso eläin vielä ja sitten niinku uskaltaa hoitaa sitä ja käsitellä sitä eläintä niin sekin tuo niinku onnistumisen tunteita. Ja sitten just ihan sekin eläimet ainakin hänen tapauksessaan, niin se on niinku kova juttu aina.

Luulen että hän jollain lailla tunsu itsensä tarpeelliseksi, että niinku sen eläimen kanssa touhuta ja sitten justiin se, että on pystynyt muiden nuorten kanssa olla siellä ja varmaan aikuistenkin, mutta sillä lailla, että mun mielestä se vaikutti ihan siihen itsevarmuuteen jotenkin. Mun mielestä hän sai itsevarmuutta.

Ryhmätoiminta oli vastuuikäisten mukaan tuonut lapsille elämäniloa, innokkuutta ja mielenkiintoa. Osa vastuuikäisistä kuvasi sosiaalipedagogisia menetelmiä loistavaksi muodoksi kohderyhmälle. Osa vastuuikäisistä nosti esille myös sen, että sosiaalipedagogisia menetelmiä olisi hyvä käyttää myös muiden kohderyhmien kanssa. Suurin osa vastuuikäisistä kertoi, että nuoren mielenkiinto hevosten kanssa toimimiseen on säilynyt.

No ehkä oli havaittavissa sellaista innokkuutta tietty niinku että oli joku mielenkiinnon kohde mitä sai toteuttaa ja saikin sellaista elämän iloa ainakin.

### 8.2.3 Voimaannuttava valokuvaus - näkyväksi tuleminen

Vastuuikäiset kuvasivat voimaannuttavaa valokuvausta poikkeuksetta nuorille mieluisaksi. Vastuuikäisistä suurin osa mainitsi, että kuvien takia nuorten mielipide omasta itsestään oli muuttunut positiivisempaan suuntaan. Se, että nuori on itse saanut valita kuvat ja sen, mitä niissä tapahtuu, on antanut nuorille mahdollisuuden nähdä itsensä eri valossa. Melkein jokainen vastuuikäinen kertoi, että kuvat ovat tuoneet nuorelle itsevarmuutta ja kyvykkyyttä olla oma itsensä.

Sehän on aivan mahtava. Siis tää on vaan niinku niin ihan mä en kestä. Siis aikuisten oikeasti. No mun täytyy kyllä siis sanoa, että vaikka tää on niinku muutenkin ihana tää kirja niin tää kansikuva mikä tässä on, niin tää on ehkä parasta ikinä. Hän on varmaan valinnut sen siis sillä perusteella, että siis niin-kun pääosaa esittää hevonen. Ja se, mikä yhteys näillä tässä on, niin se näkyy. Ja kyllä täytyy myöntää, että oli ne sitten hevosia tai mitä tahansa muitakin eläimiä niin terapeuttinen vaikutus on suunnaton. Et sä muuta tarvii kun on yhden kuvan... Kun mä kehun niitä kuvia niin sitä noloppaa se hänelle on. Eli siis niinku parempi kun mä vaan sanoin että vau mitä kuvia hei tosi makee tosi upeita että voi vitsi niinku tämäkin on niin siis mahtava.

Mä tykkäsin niistä kuvista ja musta kiva nähdä ne kuvat, että hän oli hevosen selässä ja mä sain semmoisen fiiliksen niistä kuvista, että hän niinku nauttii siitä mitä hän teki.

Vastuu aikuisista jokainen kuvasi, että nuori on voinut vapaa-ajalla olla hyvin arka pukeutumisen ja muun ehostautumisen suhteen, mutta kuvauspäivänä jokainen nuorista oli kyennyt panostamaan omanlaisilla vaatteilla sekä muilla ehosteilla. Vastuu aikuiset kertoivat, että ryhmätoiminnan jälkeen saadut valokuva-albumit on ollut loistava lisä ja nuoret ovat poikkeuksetta olleet omista valokuvistaan ylpeitä.

Mun mielestä ne oli ihania. Me yhdessä myös valittiin niitä kuvia, että mikä mikä tulee siihen kirjaan ja se kirja on oikeastaan vieläkin mulla, että se varmasti pysyy siis hyvässä tallessa ja säilyssä, ettei se huku minnekään tai mene vahingossa roskikseen. Nuori on nimenomaan halunnut, että mä sitä säilytän. Ja on niitä kuvia yhdessä katsottu ja yksi niistä kuvista on seinällä.

Hankala kertoa niin kun itse kuvauksista, mutta hän oli siis tosi niinku panosti kuvauspäivään paljon ja oli kyllä niinku että se oli tosi mieluisa juttu itse asiassa ne kuvaukset ja tosi hienoja kuviahan sieltä tuli. Hän oli niinku etukäteen kyllä valmistautunut siihen ihan.

Hän ei itse valkannut ollenkaan kuvia. Sitten hän niinku hyväksyi ne mitä mä olin valkannut ja sitten jonkun vissiin hylkäsi ja sitten ehkä jonkun toisen otti tilalle. Mun mielestä hän varmaan itsekkin huomasi, että on niinku tukka hyvin tai muuta. Hymyileviä kuvia sen hevosen kanssa. Tosi onnistuneita kuvia, vaikka vähän haastava aika, pimeä päivä sinä päivänä.

#### 8.2.4 Palveluun liittyvät kysymykset - räätälöiden onnistumisia ja tukea vanhemmuuteen

Vastuu aikuisista jokainen koki kotikäynnit ja kodista hakemisen positiivisena asiana. Kynnyn koettiin olevan suurempi ryhmätoimintaan lähtemisen kannalta, mikäli valmiita kyytejä ryhmätoimintaan ei olisi ollut. Vastuu aikuiset kuvasivat ryhmätoiminnan olleen turvallisen tuntuista, koska nuorelle ja aikuiselle tultiin etukäteen kertomaan, mitä ryhmässä tapahtuu. Palvelu vastasi nuoren tarpeita ja sitä, mitä vastuu aikuiset odottivat ryhmän olevan. Suurin osa vastuu aikuisista kuvasi palvelua saavutettavaksi ja tarpeen mukaan räätälöitäväksi.

Ainakin isompi kynnys olisi ollut osallistua ja se olisi vaatinut multa varmaan enempi vielä. Siis haastavaa meille etenkin, kun meillä ei siis ole autoa, että jos olisi pitänyt sitten johonkin lähteä. Toi kotoa lähteminen oli aika haasteellista ylipäänsä, jos on oli huono päivä. Se olisi ollut niinku se kynnyskysymys, että pitää, että jos olisi vaikka bussilla pitänyt matkustaa niin ei sitten olisi tullut mitään vaikka olisin mitä tehnyt.

Jokainen vastuu aikuinen koki vierailupäivä-ryhmäkerran hyvänä. Vastuu aikuiset saivat konkreettisesti nähdä, mitä ryhmätoiminnassa tapahtuu ja kuinka nuori toimii ryhmässä ja on vuorovaikutuksessa eläinten kanssa. Vastuu aikuiset kuvasivat myös yhteistä ryhmäkertaa hyvänä ja palkitsevana mahdollisuutena nuorelle näyttää, mitä hän osaa ja kuinka hyvin. Vastuu aikuiset nostivat myös esille vertaistuen, jota saivat muiden ryhmäläisten vanhemmilta. Osa vastuu aikuisista oli jatkanut yhteydenpitoa ryhmän jälkeen.

Nuoret ei ollut siellä päätiellä ja siinä me oltiin vähän niinku vanhempien kesken. Ehkä siinä sai jopa hetken semmoista vertaistukea.

Mehän ollaan oltu kuitenkin niinku vanhemman lapsen sopeutumisvalmennuskursseilla, että siellä on niinku sitten ja vertaistuki on varmasti paras. Ihan takuuvarmasti. Sielläkin yhden nuoren vanhemman kanssa. Siis mehän vaihdoinme ihan puhelinnumeroita.

## 9 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Kuinka lastensuojelun palveluissa olevat nuoret ja vastuuikäiset ovat kokeneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen ryhmätoiminnan. Tutkimuksessa mukana olleilla nuorilla oli ollut haasteita koulunkäynnissä ja sosiaalisissa suhteissa ikäistensä kanssa. Pienoistutkimuksesta kävi ilmi, että sosiaalipedagogisten työmenetelmien käytöstä on ollut hyötyä kohderyhmälle. Järjestetty ryhmätoiminta koettiin turvallisenä paikkana harjoittaa sosiaalisia taitoja ja saada onnistumisen kokemuksia. Vastaavasti Virtanen (2020) on esittänyt samastumisen-osallistumisen mallin hyötyjä toivon nostattamisessa oppilaissa ja aikuisissa nuorten paluusta takaisin kouluun. Tärkeää olisi, että turvalliseksi koetut elementit voisivat jollain tapaa olla läsnä nuoren tulevissa ryhmissä ja eritoten koulussa, joka koetaan isona sosiaalisena areenana. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen toimintaryhmän yhtenä turvallisenä elementtinä pidettiin luottoaikuista.

Hevosen ansiosta nuoret kokivat ryhmään osallistumisen ja ryhmässä toimimisen mieluisana. Ryhmän kesto oli vastuuikäisten mielestä nuorille liian lyhyt. Nuorilla ei ollut tarpeeksi aikaa tutustua toisiin ryhmäläisiin omassa tahdissaan. Myös osa nuorista toi esiin, ettei halunnut tutustua ryhmäläisiin kunnolla, sillä toiminta kesti vain määrätyn ajan. Osa nuorista otti ryhmätoiminnan henkilökohtaisena prosessina eikä halunnut siksi ottaa kontaktia muihin ryhmäläisiin. Nuoret kokivat, että heille annettiin mahdollisuus toimia ryhmässä juuri niin kuin he itse halusivat. Kukaan nuorista ei kuitenkaan kokenut ryhmätoiminnan olevan epämiellyttävää. Vastuuikäiset kuvasivat nuorten saaneen iloa ja sisältöä elämäänsä ryhmän avulla. Nuoret kokivat olleensa osallisina ryhmätoiminnassa. Myös Levamo ja Heikkinen (2021) pitävät suljettua ryhmää paikkana, jossa nuori voi kokea osallisuutta, peilata omaa toimintatapaansa muiden nuorten käytökseen ja harjoitella sosiaalisia taitoja. Olennaista on ryhmän mielekkääksi koettu sisältö. Ryhmän tulisi olla tarpeeksi pitkäkestoinen ja ryhmällä jatkuvuutta.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toi hevosen osaksi ryhmää ja hevosen läsnäolon koettiin vähentävän ryhmässä koettua sosiaalista kuormittavuutta. Hevoselle ei tarvinnut jutella ja hevosta pystyi hoitamaan rinnakkain ilman sanallista vuorovaikutusta muiden kanssa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kuvasivat eläimen kautta toimimista helpompana tapana myös ottaa kontaktia muihin ryhmäläisiin. Ne nuoret, joilla oli enemmän kokemusta hevosen

hoidosta, pystyivät olemaan apuna niille ryhmäläisille, joilla oli vain vähän tai ei ollenkaan kokemusta hevosen kanssa toimimisesta. Hevonen opetti nuorille sen tarpeisiin vastaamista ja kehitti sitä kautta myös nuorten omaa keskittymiskykyä ja tunnesäätelyä. Vastuuikäiset kokivat hevosen hoitamisen ja ratsastamisen palkitsevana, koska nuoret oppivat uusia asioita ja kokivat osaavansa. Eläinten ja ihmisten välistä suhdetta arvioineet tutkimukset (luvut 5.1 ja 5.2) esittävät myös, että parhaimmillaan hevonen rauhoittaa ihmistä, opettaa ihmiselle tunnetaitoja ja tuottaa ihmiselle mielihyvää ja onnistumisen kokemuksia, kun hän huomaa osaavansa hoitaa hevosta.

Voimaannuttavalla valokuvauksella oli vaikutuksia nuoren kykyyn nähdä itsensä positiivisemmassa valossa. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten mukaan hevosen läsnäolo kuvattavana olemisen yhteydessä oli helpottava sekä rauhoittava tekijä. Nuoret kokivat, että saivat vaikuttaa kuvattavana olemiseen ja kuvien tunnelmaan, joka toi nuorille mahdollisuuden tehdä itseä koskevia päätöksiä ja lisätä itsevarmuutta sekä kykyä katsella itsestään otettuja kuvia aivan uudella tavalla. Nuorista jokainen oli tyytyväinen siihen, miltä kuvat näyttivät. Voimaannuttava valokuvaus vahvisti nuoren itsetuntoa. Vastuuikäiset olivat olleet mukana valitsemassa nuoren omia kuvia valokuva-albumiin ja olivat katsoneet oman nuorensa kuvia ihastellen. Savolaisen (2009) mukaan kuvattavat saavat prosessin aikana korjaavan sekä hyväksyvän katseen kokemuksia kuvaajalta, läheisiltään sekä vierailta ihmisiltä. Tämän avulla nuoret oppivat katsomaan itseään rakastavammin, luottamaan muihin paremmin sekä arvostamaan itseään enemmän.

Ryhmätoiminnan nuori-aikuinen-päivä antoi vastuuikäisille vertaistukea, joka koettiin positiivisena asiana. Sekä nuoret että vastuuikäiset kokivat vierailupäivän mielekkäänä asiana, sillä aikuisilla oli mahdollisuus nähdä, mitä nuori oli oppinut tai osasi. Päivä koettiin myös tilaisuutena viettää aikaa kahden kesken mieluisan tekemisen parissa. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan perhetyön tarkoitus on tukea asiakkaan hyvinvointia sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi.

Haastateltavat kertoivat, että ryhmätoimintaan osallistuminen mahdollistui palvelun saavutettavuuden ansiosta ja sen suunnittelussa oli otettu huomioon osallistujien erityistarpeet. Vastuuikäiset kokivat ryhmätoiminnan hetkenä, jolloin nuorella oli mieluisaa tekemistä turvallisten aikuisten kanssa ja vastuuikäisellä on mahdollisuus hengähtää. Hämäläisen ja Kurjen (1997) mukaan sosiaalipedagoginen toiminta on asiakkaiden konkreettista auttamista heidän pyrkimyksissään rakentaa parempaa arkea ja hallita olosuhteitaan. Toiminnan lähtökohdana ja päämääränä on nuoren ja samalla koko perheen paremman arjen konkreettinen edistäminen.

Kuten aikaisemmista tutkimuksista (luvut 5.1, 5.2 ja 5.4) on käynyt ilmi, niin sosiaalipedagogisten menetelmien sekä voimaannuttavan valokuvauksen käyttäminen varsinkin haavoittuvassa asemassa oleville asiakkaille on hyödyllistä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimaantava valokuvaus tuovat nuorelle osallisuutta, voimaantumista ja vahvistamista, mutta nuori tarvitsee tähän rinnalle nuorisopsykiatrista apua mahdollisiin psyykkisiin haasteisiinsa.

## 10 Pohdinta

Tutkimuksen pätevyys (validius) tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus mitata. Tämä tarkoittaa käsitteiden, perusjoukon ja muuttujien tarkkaa määrittelyä, aineiston keräämisen ja mittarin huolellista suunnittelua sekä sen varmistamista, että mittarin kysymykset kattavat koko tutkimusongelman (Vilkkä 2015: 193-194.)

Laatimamme haastattelulomakkeet sisälsivät tutkimuskysymyksen kannalta relevantteja kysymyksiä koskien haastateltavien kokemuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, voimaantavasta valokuvauksesta ja ryhmätoiminnasta. Tämän lisäksi haastateltavilta kysyttiin palvelun saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Esimerkit sekä nuorten että vastuuikäisten aineiston analyysistä tuovat aineistostamme esiin käsitteitä, kuten ”haasteet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa”, ”kouluikäymättömyys” ja ”riskitekijät nuorten syrjäytymiselle” sekä ”turvalliseksi koettu ryhmä”, ”osallisuus ryhmässä”, ”nuoren kokemukseen itsestään” ja ”toivo”. Nämä samat käsitteet esiintyvät teoriaosuudessa ja aiemmissa aiheeseen liittyvissä tutkimuksissa luvuissa 3-5.

Laadullisella menetelmällä tehdyn tutkimuksen voi sanoa olevan luotettava (reliaabeli), kun tutkimuksen kohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia eivätkä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet epäollennaiset tai satunnaiset tekijät. Tutkijan on pystyttävä dokumentoimaan, miten hän on päättänyt luokittelemaan ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin hän on sen tehnyt. (Vilkkä 2015: 196.)

Olemme tutkimuksessamme dokumentoineet aineiston pelkistämistä ja luokittelemista esimerkein sekä tuoneet tutkimustuloksiin sitaatteja tutkittavien haastatteluista. Tutkittavat olivat haastatteluun suostuessaan epävarmoja sen suhteen, mitä he muistaisivat ja osaisivat kertoa kahden vuoden takaisista tapahtumista. Tämä ei kuitenkaan näyttäytynyt tutkimuksessa ongelmana, sillä haastateltavien ja haastattelijan oli luontevaa yhdessä palauttaa mieleen tapahtumia, joissa haastattelija oli ollut myös mukana. Haastattelija pystyi myös kertomaan vastuuikäiselle nuorta koskevista havainnoistaan ryhmätoiminnan aikana. Kuten esimerkiksi siitä, että toimiko nuori saman vai eri hevosen kanssa tai saman vai eri nuoren parina vai yksin. Nuorten oli ehkä helpompi kertoa tutkijalle kahden vuoden takaisista haasteistaan,

sillä heillä oli ollut aikaa työstää asioita mielessään, ja he olivat kenties päässet jo pahimmaksi kokemansa vaiheen yli elämässään.

Tutkimuksessa on noudatettu ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022). Tutkittavilta ei ole koottu tutkimuskysymyksen kannalta epärelevantteja tietoja, kuten tarkkaa ikää, sukupuolta ja asuinalueita. Tutkijat ovat profiloineet haastateltavat yleisellä tasolla niihin taustatietoihin, joita heillä on ollut liittyen kaikkiin ryhmätoimintaan osallistuneisiin nuoriin ja vastuuikäisiin vuosina 2019-2020 ja jotka nousevat esiin yleisellä tasolla syrjäytymisvaarassa olevista nuorista:

Mielenterveyshäiriöt koskevat joka viidettä nuorta. Yleisimpiä nuorten mielen-terveysongelmia ovat mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt. (Nuorten mielen-terveystalo 2021.)

Elämänhallintaan liittyvillä ja terveydellisillä haasteilla, sosiaalisten suhteiden vähyydellä sekä syrjäytymisellä yhteiskunnallisesta osallisuudesta on vaikutusta nuorten syrjäytymisriskiin (THL 2021a).

Haastatteluaineisto tallennettiin ja litteroitiin anonymisti ja tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksemme osoittaa, että haasteet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kouluakäymättömyys ovat riskitekijöitä nuorten syrjäytymiselle ja osallisuus ryhmässä lisää nuoren itsetuntoa ja tuo hänelle toivoa. Friberg ym. (2020), Virtanen (2020) ja Levamo ja Heikkinen (2021) ovat esittäneet omalta osaltaan keinoja, millä tavalla ammattilaiset voivat auttaa syrjäytymisvaarassa olevien nuoria. Nuori tarvitsee tuekseen ammattilaisia, jotka ovat kiinnostuneita kuulemaan, mitä nuorelle kuuluu ja ovat valmiita kartoittamaan nuoren tilannetta kokonaisvaltaisesti. Nuori tarvitsee sosiaalisissa tilanteissa kehittyäkseen vertaisryhmän, jossa voi harjoitella vuorovaikutustaitoja samojen turvalliseksi koettujen ihmisten kanssa. Ryhmän keston tulee olla tarpeeksi pitkä ja ryhmän pysyvä suljettuna. Ryhmässä olo on helpompaa, kun nuorilla on samalla itselleen mieluisaa tekemistä tai ryhmässä on mukana nuorta kiinnostava elementti. Nuori voi tekemisen kautta olla luontevasti kontaktissa muihin ryhmäläisiin ja hänellä on toiminnan kautta mahdollisuus omaan tunnesäätelyyn. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus sosiaalityön menetelminä vastaavat hyvin näihin tarpeisiin.

Virtanen (2020) toi esiin sen, että jos oppilaan interventio on toteutettu muualla kuin lähikoulussa, niin myös intervention pääasiallinen toteuttaja muuttuu. Kun nuori on mahdollisesti pitkänkin koulutehtävien tekemättömyyden jälkeen saatu takaisin koulutyön pariin tarjoamalla onnistumisen kokemuksia, niin lähikoulun on panostettava oppilaan kouluun samastumisen tukemiseen. Ajatuksena on, että oppilaille pyritään takaamaan mahdollisuuksia kokea kouluun kuulumista: häntä tuetaan ja arvostetaan. (Virtanen 2020.) Sama kysymys on edessä myös sosiaalityön puolella järjestettävien ryhmien kanssa: miten siirtää nuoren ryhmässä kokemaa osallisuutta ja onnistumista nuoren tuleviin tai toisiin ryhmiin. Ratkaisu tähän voisi olla

saman työntekijän mahdollisuus liikkua eri alojen ja palveluiden rajojen yli tarkoituksenmukaisesti sekä jatkaa yhteistyötä uusien toimijoiden kanssa.

Kraav, Kaittä ja Anis (2021) ehdottavat ensisijaiseksi ratkaisuksi nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sijaishuollon piirissä toteutettavia ryhmämuotoisia väliintuloja. Tällä hetkellä Helsingissä toimivassa lastensuojelun, psykiatrian ja nuorisotoimen yhteistoimintahankkeessa, Hehkussa, asiakkuuden edellytyksenä on sekä lastensuojelun että nuorisopsykiatrian asiakkuus. Hehkun toiminta on intensiivistä ja jalkautuvaa tukea asiakkaille, jotka eivät riittävästi hyödy nuorisopsykiatrisen avohoidon ja lastensuojelun tukitoimista. (Socca 2022.) Sijaishuollossa osastoryhmä pysyy jokseenkin samana ja on siksi toimiva rakenne ryhmätoiminnalle. Hehku-toiminnan piiriin pääsee vain tietyt kriteerit täyttävä nuori. Miten me tuemme niitä nuoria, jotka ovat peruspalveluiden piirissä tai jotka eivät ole palveluiden saavutettavissa? Meillä sosionomeilla on osaamista tuottaa palveluita perustasolla, jos meille annetaan siihen resursseja, kuten mahdollisuus osallistua itseä kiinnostaviin menetelmäkoulutuksiin ja rahoitusta järjestää toiminnallista ryhmätoimintaa omille asiakkaillemme. Perustasolla kustannukset ovat varmasti pienemmät kuin erityispalveluiden piirissä ja itse toiminta luo toivoa sekä nuorelle että hänen perheelleen kauan ennen syrjäytymisvaaraa.

Ajatellen näitä tämmöisiä nuoria, kenellä on vaikeata lähteä mihinkään, niin sä nyt jo käyt kotoa hakemassa. Sä käyt keskustelemassa. Sä pistät itseäsi aika paljon likoon. Ja sä teet aika paljon töitä sen eteen. Sitten on valokuvat ja sitten sä lähettelet niitä nuorille ja sitten sä yrität sopia niitten kanssa tapaamisia ja siihen menee ihan älyttömästi aikaa.

## Lähteet

### Painetut

Erikson E. 1968. Identity. Youth & Crisis. London: Faber & Faber.

Erikson, E.1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Toinen tarkistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

Friberg, Karlberg, Sundberg Lax ja Palmér. 2020. Kohti koulua. Hemmasittare-malli koulukäymättömien tukena. Valterin julkaisusarja nro 3. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri.

Hämäläinen, J. ja Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Ikäheimo, K. 2013. Karvaterapiaa - Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House.

Levamo, P. 2007. Jälkihuoltoonoret ja ryhmätoiminta. Teoksessa Heikkinen, A., Levamo, P., Parviainen, M. & Savolainen, A. Näe minut - kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 11.

Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti. 2018. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia: Hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki: Kirjapaja.

Rokka, A. 2011. Hevonen, talli ja niiden tuomat mahdollisuudet ratsastusterapiassa. S-M Rautiainen (toim.) Ratsastusterapia. Juva: Bookwell Oy.

Tuomi ja Sarajärvi. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2015. Laadullinen tutkimusmenetelmä käytännössä. Teoksesta Vilkka, H. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

Virtanen, T. 2020. Koulun kiinnittymisen teoriaa. Teoksessa Palmu, I. (toim.). Takaisin kouluun - koulua käymättömille. Valterin julkaisusarja nro 4. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri.

### Sähköiset

Beetz, Julius, Turner & Kotrschal. 2012. Effects of social support by a dog on stress modulation on male children with insecure attachment. Viitattu 2.4.2021. [https://www.researchgate.net/publication/233608500\\_The\\_Effect\\_of\\_a\\_Real\\_Dog\\_Toy\\_Dog\\_and\\_Friendly\\_Person\\_on\\_Insecurely\\_Attached\\_Children\\_During\\_a\\_Stressful\\_Task\\_An\\_Exploratory\\_Study](https://www.researchgate.net/publication/233608500_The_Effect_of_a_Real_Dog_Toy_Dog_and_Friendly_Person_on_Insecurely_Attached_Children_During_a_Stressful_Task_An_Exploratory_Study)

Heinämäki, J. 2018. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan hyödyt tutkimusten valossa. Viitattu 10.5.2021. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156883/heinamaki\\_juulia.pdf?sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156883/heinamaki_juulia.pdf?sequence=1)

Honkanen, T. 2013. Turpa terapiaa ja karvaista kaveruutta: Ihmisen ja eläimen välinen suhde sekä eläinten koetut vaikutukset hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Viitattu 12.5.2021. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/85050>

Karvonen ja Poskiparta. 2021. Eläimestä tukea. Viitattu 2.4.2021. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42785/kaisa\\_karvonen\\_maria\\_poskiparta.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42785/kaisa_karvonen_maria_poskiparta.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Kellokumpu, Lähde ja Rappe. 2016. Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten käyttö toimintaterapeutin työn tukena. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.8.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121530/Kellokumpu\\_Lahde\\_Rappe.pdf;sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121530/Kellokumpu_Lahde_Rappe.pdf;sequence=1)

Koppa. 2021. Toimintatutkimus. Viitattu 11.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmamapolkuja/metelmamapolku/tutkimusstrategiat/toimintatutkimus>

Kraav, Kaittila ja Anis. 2021. Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaita tutkimassa. Viitattu 19.8.2022. <https://sosiaalityontiedeblogi.home.blog/2021/12/09/lastensuojelun-ja-nuorisopsykiatrian-yhteisasiakkaita-tutkimassa/>

Laine, J. 2016. Voimauttavaa valokuvausta ja äitien tarinaa. Toimintatutkimus A-klinikalla asioivien äitien ryhmätoiminnasta. Pro gradu- tutkielma Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 20.8.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48311/URN:NBN:fi:juu-201601111084.pdf>

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 1302/2014. Viitattu 10.8.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141302>.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 9.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P83>

Lauronen, E. 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: osana ADHD-lapsen kuntoutusta. Viitattu 2.3.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/6877>

Lehikoinen, J. 2012. Viina, veto vai vekara? Voimauttava valokuva päihderiippuvaisen miehen isyyden tukena. Ylempi AMK-opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.5.2021. [https://www.finna.fi/Record/theseus\\_diak.10024\\_50384](https://www.finna.fi/Record/theseus_diak.10024_50384)

Levamo ja Heikkinen. 2021. Vertaisryhmätoiminta. Viitattu 21.8.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/vertaisryhma-toiminta>

Minilex. 2021. Lapsen sijaishuollon järjestämistavat. Viitattu 10.5.2021. <https://www.minilex.fi/a/mit%C3%A4-tarkoitetaan-lastensuojelun-sijaishuollolla> -

Nuorten mielenterveystalo. 2021. Häiriöt ja ongelmat. Johdanto nuoruusikään. Viitattu 11.10.2021. [https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa\\_mielenterveydesta/nuorten\\_mielenterveysongelmat/Pages/Johdanto-nuoruusik%C3%A4%C3%A4n.aspx](https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/Johdanto-nuoruusik%C3%A4%C3%A4n.aspx)

Palvelumuotoilu Palo. 2022. Palvelumuotoilu. Viitattu 11.1.2022. <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu/>

Parkkinen, H. 2014. Hevonen on ystävä, joka kuuntelee. Viitattu 2.2.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/84178>

Rautio, M. 2019. Yle. Nuoret. Tilasto: Syrjäytyneiden nuorten määrä on laskenut, syrjäytyneitä silti yhä 60 000 - ministeri pitää tärkeänä "yhden luukun" palveluita. Viitattu 2.3.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-10652582>

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka. 2021. Teemahaastattelu. KvaliMOTV. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 11.10.2021. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_2.html](https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html)

Savolainen, M. 2009. Maailman ihanin tyttö. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Viitattu 3.5.2021. [http://www2.uiah.fi/projektit/maailman\\_ihanin/Menetelma.html](http://www2.uiah.fi/projektit/maailman_ihanin/Menetelma.html)

Socca 2022. Pääkaupunkiseudun soaalialan osaamiskeskus. Intensiivisen tuen ja hoidon Hehku-toiminnan kokeilu laajenee Espooseen ja Vantaalle. Viitattu 4.9.2022. [https://www.socca.fi/uutiset/intensiivisen\\_tuen\\_ja\\_hoidon\\_hehku-toiminnan\\_kokeilu\\_laajenee\\_espooseen\\_ja\\_vantaalle.9810.news](https://www.socca.fi/uutiset/intensiivisen_tuen_ja_hoidon_hehku-toiminnan_kokeilu_laajenee_espooseen_ja_vantaalle.9810.news)

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Perhetyö. Viitattu 9.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Suomen ratsastajain liitto ry. 2022. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Viitattu 20.8.2022. <https://www.ratsastus.fi/ratsastamaan/sosiaalipedagoginen-hevostoiminta/>

Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 2022. Sosiaalipedagogiikka. Viitattu 19.4.2022. <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/>

Suomi.fi. 2021. Lastensuojelun sijaishuolto. Viitattu 10.5.2021. <https://www.suomi.fi/palvelut/lastensuojelun-sijaishuolto-salon-kaupunki/cb591fa3-2239-47bf-a58c-a5910caf4b6f>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020a. Lastensuojelun tehostettu perhetyö. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Viitattu 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Viitattu 11.10.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021a. Nuorten syrjäytyminen. Viitattu 4.7.2021. [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon\\_tueksi/nuorten-syrjaytyminen](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021b. Mitä on lastensuojelu. Viitattu 7.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021c. Lastensuojelun avohuolto. Viitattu 7.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021d. Sijaishuolto. Viitattu 7.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2021e. Lastensuojelu 2021. Tilastoraportti 19/2021. Viitattu 10.10.2021. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/tr19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2022. Muu lapsen tarpeen mukainen hoito. Viitattu 22.8.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/muu-lapsen-tarpeen-mukainen-hoito>

Torvi, P. 2018. Voimauttava valokuva -menetelmä ja miten se muuttaa ammattilaisen suhtautumista itseensä ja asiakkaaseen. Opinnäytetyö (YAMK). Turun AMK. Viitattu 20.8.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155892/Torvi\\_Pirita.pdf;sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155892/Torvi_Pirita.pdf;sequence=1)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 22.8.2022. [https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden\\_eettisen\\_ennakoarvioinnin\\_ohje\\_2019.pdf](https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf)

Vahosalmi, J. 2015. ”Ne on opettanu mulle myös itsestäni tosi paljon.” Kokemuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja sen merkityksestä koettuun hyvinvointiin. Viitattu 2.3.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/88888>

Julkaisemattomat

Harju, Pia 2020. Yrittäjyys-kurssi. Sosiaaliata. Laurea ammattikorkeakoulu. Hyvinkää.

## Kuviot

Kuvio 1: Palvelumuotoilun osat (Palvelumuotoilu Palo 2022).	9
Kuvio 2: Palvelumuotoilun kehitysvaiheet (Palvelumuotoilu Palo 2022).....	10
Kuvio 3: Osallistumisen ja samastumisen kiertokaavio sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja voimauttavan valokuvauksen toimintaryhmässä.	

## Taulukot

Taulukko 1: Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostas-sa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991-2020* (THL). .....	3
Taulukko 2: Esimerkki nuoria koskevan aineiston pelkistämisestä ja luokittelemisesta.	
Taulukko 3: Esimerkki vastuuikäisiä koskevan aineiston pelkistämisestä ja luokittelemisesta.	

## Liitteet

Liite 1: Ryhmämainos.....	61
Liite 2: Nuoren haastattelukysymykset .....	62
Liite 3: Aikuisen haastattelukysymykset	

## Liite 1: Ryhmämainos



*Katseen herkkyys kaviotaipaleella!*



## SYKSYLLÄ 2020

### Tavoitteellinen ryhmätoiminta!

**KENELLE:** 13-17 vuotiaalle lastensuojelun nuorille, joilla on haasteita koulunkäynnissä ja/tai vuorovaikutuksessa. Aiempaa kokemusta ei tarvitse olla ratsastuksesta!

**SISÄLTÖ:** Pienryhmäohjaus suunnitellaan yhteistyössä nuoren, perheen ja ohjaajien kesken. Työmenetelminä ovat sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja voimauttava valokuvaus. Kokouksia on yhteensä 7 kertaa, yhdellä kerralla perheenjäsen kutsutaan mukaan. Kokoukset järjestetään Pornaisissa Heimfaxin tallilla.

**MILLOIN:** 5.9, 12.9, 13.9, 26.9, 3.10, 4.10 ja 10.10.

**OHJAAJAT:** Merja Vähä-Jaakkola, sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja sosiaaliohjaus. Eija Orbinski voimauttava valokuvaus ja sosiaaliohjaus. Molemmilla ohjaajilla on monipuolinen kokemus lastensuojelutyöstä yli 20 vuoden ajalta.

**HINTA:** 800 euroa, sis. alv. Jokainen ryhmäläinen saa itselleen kuvakirjan valitsemistaan valokuvista. Hintaan sisältyy vakuutus, välipala sekä kuljetukset.

**KULJETUKSET:**  
HELSINKI - PORNAINEN

Koulukyytien ammattilainen



**KAVIOTAIVAL**  
Merja Vähä-Jaakkola  
info@kaviotaival.com

**TALLIN OSOITE:**  
Niinitie 5, 07150 Pornainen



**ILMOITTAUTUMISET  
& TIEDUSTELUT**

**Tmi. EIJA ORBINSKI**  
eijaorbinski@hotmail.com  
p. 041 5258755

## Liite 2: Nuoren haastattelukysymykset

### Haastattelukysymykset nuorille

#### Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyvät kysymykset:

- Miten koit hevosen läsnäolon? Miten hevonen vaikutti yhteyden luomiseen ympäristöön ja/tai muihin ihmisiin?
- Koitko, että yhteyden luominen oli helpompaa hevoseen kuin ihmiseen (ohjaajaan, muihin nuoriin)?
- Mitä hyötyjä koit sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta?
- Millaista vaikutusta sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla oli hyvinvointiisi? Entä toimintakykyyn?
- Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta opetti sinulle?
- Vastasiko sosiaalipedagoginen hevostoiminta käsitystäsi ryhmän sisällöstä toimia hevosen kanssa?

#### Voimauttavan valokuvaukseen liittyvät kysymykset:

- Mitä mieltä olet valokuvattavana olemisesta? Millä tavalla voimauttava valokuvaus oli erilainen kokemus kuin valokuvattavana oleminen muuten? Mikä siitä teki erilaisen kokemuksen, jos se oli sellainen?
- Saitko sellaisia valokuvia itsestäsi, joita oli ajatellut? Mitä mieltä olet valokuvistasi? Miksi valitsit ne kymmeneen kuvaa, mitä valitsit?
- Mitä mieltä olit muiden ryhmäläisten kuvista tai heidän mielipiteistään sinun kuvistasi?

#### Ryhmätoimintaan liittyvät kysymykset:

- Onko sinun helppo toimia ryhmässä oman ikäisten tai aikuisten kanssa?
- Millainen kokemus sinulle jäi ryhmässä olemisesta juuri tässä ryhmässä?
- Millainen rooli sinulla oli ryhmässä ja oliko rooli sellainen, mikä sopi sinulle?

#### Palveluun liittyvät kysymykset:

- Miten olisit osallistunut toimintaan, jos siihen ei olisi sisällynyt kotoa hakua?
- Mitä mieltä olit siitä, että ryhmän vetäjä kävi tapaamassa sinua ennen toiminnan alkua ja oli yhteydessä sinuun ryhmän aikana?
- Miten koit bussikuskin, hevostoiminnan vetäjän ja avustajan sekä voimauttavan valokuvauksen ohjaajan läsnäolon ryhmätoiminnassa?
- Oliko ryhmässä jotain elementtejä, jotka olisit jättänyt pois?

Mitä muuta haluat tuoda esille?

### Liite 3: Aikuisen haastattelurunko

#### Haastattelukysymykset vastuuikäiselle

##### Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyvät kysymykset:

- Onko sosiaalipedagoginen hevostoiminta tuonut muutosta lapsen käyttäytymiseen tai olemukseen?

##### Voimauttavaan valokuvaukseen liittyvät kysymykset:

- Näitkö lapsesi kuvat ja mitä olit mieltä niistä? Kävittekö keskusteluita lapsen kuvista?
- Onko voimauttava valokuvaus ja siihen liittyvät kuvat tuoneet muutosta lapsen kuvaan itsestä?

##### Ryhmätoimintaan liittyvät kysymykset:

- Mitä lapsesi toi esiin muista ryhmän jäsenistä ja aikuisista ja kokemuksista heidän kanssaan toimimisesta?

##### Kokemuksia palvelusta:

- Mitä mieltä olit ryhmätoiminnan esittelemisestä etukäteen ja miten se vastasi sinun ja lapsesi kokemusta toiminnasta?
- Millaista tukea lapsesi tarvitsee ja sai osallistuakseen toimintaan? mitä mieltä olit kotoa hausta ja perhetyön keinoista ryhmätoiminnan haastekohdissa?
- Mitä mieltä olit sosiaalipedagogisten menetelmien käytöstä ryhmätoiminnassa? Koitko ne lapsellesi hyödyllisinä tukimuotoina?
- Mitä mieltä olit aikuinen-lapsi-ryhmäkerrasta ja muiden ryhmäläisten tapaamisesta?

Mitä muuta haluat tuoda esille?